

СТЕНОГРАМА
засідання Комітету Верховної Ради України
з питань гуманітарної та інформаційної політики

11 червня 2026 року

ЛЕРОС Г.Б. Всім привіт. Микито Руслановичу, ви тут?

ПОТУРАЄВ М.Р. Так.

ЛЕРОС Г.Б. Микито Руслановичу, а якщо буде запис, ви можете врахувати мій голос «за» законопроекти?

ПОТУРАЄВ М.Р. Так. Дякую, Гео Багратовичу. Врахуємо.

ЛЕРОС Г.Б. Все, я тоді відмикаюсь. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Гео Багратовичу.

(Загальна дискусія)

ПОТУРАЄВ М.Р. Шановні колеги, я так бачу, що є кворум у нас, тому розпочинаємо засідання Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики.

Вітаю всіх колег, які приєдналися і приєднуються онлайн!

Проект порядку денного всім наданий. Я зараз буду просити його підтримати, щоб ми розпочали засідання.

Єдине, що я попрошу трошки змінити порядок, щоб ми на самому початку одразу проголосували все, що потребує голосування, потім почали би заслуховувати запрошених по питаннях.

Павле Миколайовичу.

Отже, колеги, прошу підтримати запропонований порядок денний. Хто за?

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Юрію Олексійовичу.

Проти? Утрималися?

Дякую.

Рішення прийнято одноголосно.

Отже, колеги, перше питання, яке потребує нашого голосування, це проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо визначення рівня володіння українською мовою іноземними громадянами (реєстраційний номер 15261).

Якщо є бажаччі з цього питання щось сказати, надам безумовно слово. Нагадаю лише, що закон розроблений нашим комітетом на заміну аналогічного урядового. Тобто мета і суть закону не змінилися. Значить, що зробили ми з вами, то це там трошки його спростили, щоб він не містив забагато всяких змін до законів, які там були, а суть від цього не помінялася.

Володимире Михайловичу, будь ласка, бачу руку. І Миколу Леонідовича теж. Тоді Володимир Михайлович зараз, потім Микола Леонідович Княжицький і Євгенія Михайлівна Кравчук.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Я дуже коротко. Справді законопроект, з самого початку мета його була зрозуміла і, на жаль, ми побачили, що урядовий був недосконало виписаний. Дякую всім, хто взяв участь в доопрацюванні. Зараз законопроект значно і коротший, і стисліший, і просто краще виписаний, тому закликаю всіх проголосувати, тому що мета, яку він ставить перед собою, все-таки вже давно назріла.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу.

Микола Леонідович Княжицький, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

Очевидно я теж підтримую законопроект. Але хочу наголосити на одному питанні. У нас зараз Національна комісія функціонує і навіть на сайті є можливість запису для того, щоб брати участь і записуватися в проведенні визначення рівня володіння державною мовою.

Разом з тим, як ви пам'ятаєте, в 2023 році через воєнний стан у нас були внесені зміни, відповідно особи, які претендують на заняття політичної посади державної служби в органах місцевого самоврядування, керівника сектору й інші, відповідно до закону ті, хто мали би проходити тестування, значить, які були призначені в цей період, мають подати такий документ протягом 3 місяців після припинення чи скасування воєнного стану.

Ми вчора на робочій нараді дискутували про пом'якшення вимог щодо підтвердження рівня володіння державною мовою для депутатів місцевих рад між собою з паном Тарасом. По факту зараз закон взагалі не встановлює жодного обов'язку подавати підтвердуючі документи чи будь-які і без будь-яких правових наслідків для особи, якщо вона не подасть в установлений строк. Через те... Мене Володя чує? Пане Тарасе, кажу, що комісія зараз є. Ми не проводимо тестування через воєнний час. Можливо через тривалість воєнного стану, а разом з тим функціонування державних інституцій, може нам все ж таки треба відновити законодавчо ті норми, які були припинені на час воєнного стану?

От в мене є така пропозиція, щоб відновити проведення тестування на визначення рівня і подання кандидатами на посади підтвердуючих документів. І ми могли б допрацювати ці положення і вилучити частину шосту і абзац перший частини сьомої 10 статті про правовий режим воєнного стану в рамках статті 116 Регламенту під час того, як будемо цей законопроект розглядати до другого читання.

ПОТУРАЄВ М.Р. Мені здається, слухна пропозиція, Миколо Леонідовичу. І я думаю, що ми зможемо тоді разом з віцепрем'єром з євроінтеграції, це все, ну, напрацюємо ми, погодимо і якраз і виконаємо вже там якусь частину, значить, з тих обіцянок, які є власне в плані євроінтеграційному. Прекрасна пропозиція. Я дуже підтримую.

Отже, колеги, є... Євгеніє Михайлівно, будь ласка.

КРАВЧУК Є.М. Так, колеги, ми коли розглядали урядовий, то були пропозиції від МЗС, від Українського інституту відповідно, щоб вони теж мали певну роль в організації іспитів за кордоном. От як це зараз відображено в цьому законопроекті, в якому пункті? Я так розумію, що є певний компромісний варіант, але я би хотіла все-таки почути і Український інститут чи МЗС, якщо вони є, щоб у них була можливість, закладена можливість для того, щоб вони, як там British Council, наприклад, мають таку можливість за кордоном.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тарас Шамайда від робочої групи, будь ласка.

ШАМАЙДА Т.А. Дивіться, дійсно в нас була спеціальна зустріч групи з залученням керівництва і представників Українського інституту і керівництва Комісії зі стандартів, тому що в урядовому законопроекті взагалі не було згадки про Український інститут, через те, що там в урядовій структурі вважали це за неможливе. Значить, Український інститут і МЗС відповідно хотіли вписати напряду, що за кордоном вони проводять тільки іспити, Комісія зі стандартів категорично заперечувала, пояснюючи юридичну і організаційну неможливість. Тому це було, чесно скажу, дуже гаряче засідання і ми знайшли, як мені видається, дуже розумний компроміс, який полягає в тому, що Комісія зі стандартів може делегувати Українському інституту та іншим інституціям можливість проведення іспитів за кордоном, я зараз можу знайти точне формулювання в тексті, але така можливість є. Тобто якщо для цього будуть умови, то виконавча влада зможе спокійно забезпечити таке рішення. Напряду вписати в цей законопроект і розписати, що якусь частину комісії забирає на себе Український інститут, абсолютно неможливо в цьому законі.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ну, але можливість надана.

Вітаємо. До речі, Тетяна Василівна Бережна приєдналася до засідання комітету, раді вітати.

Два віцепрем'єри сьогодні присутні на засіданні комітету. Ми дуже цінуємо вашу особисту залученість, колеги.

Так, Український інститут... І голова Державної служби України з етнополітики та свободи совісті. Ну Віктор Євгенович нам майже як рідний, тому вибачте, Вікторе Євгеновичу, що я вас не згадав окремо.

Український інститут є у нас на зв'язку? Чи МЗС може.

ЧОРНОБАЙ Ю.Т. Добрий день. Так, МЗС є на зв'язку. Я всіх вітаю. Дякую за запрошення.

Я, на жаль, не знаю, як зараз, як конкретно це сформульовано в пропозиціях. Я думаю, що нам треба ще це розглянути. Я зараз не готовий сказати, чи ми саме конкретне формулювання підтримуємо.

В принципі, ми дотримуємося тієї позиції, що Український інститут мав би мати прописане право робити цю оцінку.

ПОТУРАЄВ М.Р. Безумовно. І ми це всі в комітеті підтримуємо. Пан Тарас Шамайда вже знайшов відповідний текст.

Будь ласка, пане Тарасе, вам слово.

ШАМАЙДА Т.А. Отже, зараз у чинній редакції закону сказано, що комісія своїм рішенням може делегувати повноваження проведення іспитів, значить, організації, що проводить ЗНО, так, і ми дописуємо в цьому законопроекті: «...іншим установам, організаціям в Україні, а також може делегувати повноваження з проведення іспитів на рівень володіння українською мовою, як іноземною, Українському інституту, установам, організаціям за кордоном». Тому я вважаю, що як для першого читання це точно більш ніж достатньо.

ПОТУРАЄВ М.Р. Я вважаю, що робоча група виконала наше прохання.

КРАВЧУК Є.М. Але якщо комісія не захоче делегувати це право, то Український інститут не буде мати можливості проводити ці іспити. Я просто так фіксую, щоб всі потім не мали завищених оцінок.

ПОТУРАЄВ М.Р. Можемо, можемо це проговорити між першим і другим, тому що проєкт рішення комітету передбачає, що ми його рекомендуємо Верховній Раді прийняти за основу, тобто будуть поправки до другого читання. Ну мені перестороги, оскільки я все ж таки постійно в процесах вдосконалення мовного законодавства особисто знаходжусь, я розумію, значить, мотиви Комісії з стандартів української мови, вони не будуть відмовляти Українському інституту. Вони єдине, що вони хочуть, вони хочуть бути переконані в тому, що організація, яка буде приймати відповідні іспити, має спроможність для того, щоб ці іспити прийняти і видати відповідні документи, які підтверджують той чи інший рівень знання української мови. Я в цьому, ну, типу, я абсолютно розумію їхню логіку, я цю логіку підтримую, хоча знову-таки я так само, як і члени робочої групи, абсолютно відкриті для того, щоб може там якось трошки, значить, на друге читання щось там поправити, хоча мені здається, що це формулювання, яке наразі пропонується, воно і вирішує проблему Українського інституту. Ну, і ясно, що Нацкомісія, ми ж її знаємо, всіх наших колег, і ми з ними в робочих стосунках, вони точно не будуть відмовляти тим, хто відповідає, ну, рівню фаховості, для того щоб просто прийняти цей іспит і відповідно видати сертифікат.

Отже, колеги, значить, якщо ми дебатну частину закінчили, то я пропоную визначитися щодо рішення, яке у нас з двох пунктів.

Перше. Включити до порядку денного сесії Верховної Ради України проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо визначення рівня володіння українською мовою іноземними громадянами (реєстраційний номер 15261), поданий народним депутатом України Микитою Потураєвим і іншими народними депутатами України.

Друге. За результатами розгляду в першому читанні ухвалити зазначений законопроект за основу з доопрацюванням його положень до другого читання відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

Співдоповідачем від комітету визначити можемо вас, щоб гарантувати, так би мовити, гарантії Українського інституту. Хочете?

Тоді пропоную співдоповідачем від комітету визначити Євгенію Михайлівну Кравчук, народну депутатку України.

Отже, колеги, таке рішення ставлю на голосування. Хто за, прошу визначатися.

Потураєв – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОЖКОВ О.В. Божков – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, колеги.

Володимира Михайловича теж побачив. Дякую, колеги.

Проти? Утрималися?

Дякую.

Рішення прийнято одногосно.

Секретаріату нагадаю, що Гео Багратович Лерос попросив зарахувати його голос «за» по всіх питаннях, які виносяться на голосування.

Далі у нас є законопроект, де ми не є головним комітетом, але він важливий. Це проект Закону про внесення змін до статті 161 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за українофобію (реєстраційний номер 15186) авторства нашого колеги Миколи Леонідовича Княжицького. Я йому надаю зараз слово. Бачу там руку вже Володимира Михайловича, думаю, що може хто ще там захоче висловитися.

Будь ласка, Миколо Леонідовичу, ваш, хотілося б, щоб він не був такий своєчасний, але сталося так, що він став не просто важливим, а й дуже актуальним, тому вам слово. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

Отже, законопроект доповнює диспозицію статті 161 Кримінального кодексу України, яка, нагадаю, передбачає кримінальну відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками, проявами українофобії та в примітці до цієї статті власне визначає, що є проявами українофобії для практичного застосування.

Мною зокрема пропонується під проявами українофобії розуміти умисні дії, спрямовані на розпалювання національної ворожнечі та ненависті, приниження національної честі та гідності, а також публічне заперечення права української нації на самовизначення, суверенітет та державність, виражені зокрема в публічних закликах, в тому числі з використанням медіа в літературних чи мистецьких творах, щодо заперечення суб'єктності української нації й Української держави, у виправданні підкорення, експлуатації або асиміляції українського народу, а також заперечення правомірності боротьби за незалежність, захисту політичних і економічних прав українського народу, державності, науки, культури, культурного розвитку, в публічній зневазі до питомих етнокультурних ознак, дискредитацію української мови та культури з метою підриву національної ідентичності.

Нагадаю, що цей законопроект був зареєстрований у відповідності до суспільного запиту. У нас дійсно є загальна стаття, яка стосується всього, але після того, як у нас були внесені зміни до цієї статті, то в дуже багатьох українців виникає питання, чому ми певні нації виділяємо, а українську націю у жодний спосіб не захищаємо і не лише націю, а і нашу державу і нашу культуру. Не хотілося б порівнювати, але виходить, що представники одних народів у нас більше захищені, ніж самі українці.

Суспільний попит на встановлення кримінальної відповідальності за прояви українофобії говорить про те, що українці почувають себе в небезпеці в своїй же країні через свою національність. Зараз бачимо, на жаль, що антиукраїнські настрої роздмухуються і в деяких сусідніх країнах. Є країни, де, вибачте, за українське походження пропонують людей переслідувати. І цілком логічно і закономірно було би зробити все, щоб ніколи такі настрої не поширювалися в Україні.

Зважаючи на це, з усією поваги до керівництва Національної поліції, я прочитав їх лист, але все ж таки був дещо здивований, бо поліція каже, що такої проблеми не існує і у нас все врегульовано зараз. Якраз суспільний запит говорить про інше і про це говорить великий відгук і перед і після реєстрації цього законопроекту.

Водночас хотілося б сьогодні уточнити, чи є статистика, скільки є обвинувальних вироків за рік за притягнення осіб до кримінальної відповідальності за статтею 161 Кримінального кодексу України? Невелика кількість таких вироків і справ не говорить про відсутність злочинів, а про те, що система не дуже ефективна, а люди не вірять в правосуддя і не повідомляють про кримінальні порушення, бо не знають, що їхні права можуть бути захищеними.

Тому прошу підтримати цей законопроект. Очевидно чув зауваження, частина з них слухні до цього законопроекту, тому пропоную підтримати його в першому читанні і доопрацювати до другого читання. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Миколо Леонідовичу.

Володимир Михайлович В'ятрович, будь ласка.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Ну, по-перше, дякую Миколі Леонідовичу за цю справді вчасну ініціативу. Нагадаю, що насправді в нас у Кримінальному кодексі в статті 161-й, як казав Микола, справді є, ідеться про порушення рівноправності громадян залежно від їхньої расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками. В принципі стаття добре виписана, от, самодостатньо, як на мене, Але нещодавно вона була доповнена власне вставкою - словом про антисемітизм і відповідний законопроект було ухвалено в парламенті ... тому, а нещодавно було підписано Президентом.

Тому через це, на мою думку, власне виникла ситуація, коли в кодексі по суті окремо відзначена відповідальність за злочинні дії, спрямовані проти однієї конкретної етнічної групи, і при цьому немає відповідальності за українофобію, хоча ми прекрасно знаємо, є, ну, свідками є того, на жаль, навіть зараз, під час війни, явище українофобії набирає розгону в тому числі в Україні. І попри те, що визначення поняття українофобії в нас вже в Законі про деколонізацію, який ми ухвалили кілька років тому.

Тому я абсолютно підтримую цю позицію, що якщо вже відбулось доповнення цієї статті статтею про антисемітизм, безперечно, що потрібно ще доповнювати її відповідальністю за вияви українофобії. Я сподіваюсь, що це стане важливим інструментом для того, аби прискіпати такі явища, які, на жаль, ще раз хочу сказати, мають місце в Україні.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу.

І Микола Леонідович ще щось додасть.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Так, я дійсно хотів сказати, хотів подякувати пану Володимирі за те, що це визначення існує, і я справді використовував те визначення, яке було напрацьовано в законопроекті, про який сказав Володимир Михайлович, який працював над цим законопроектом, тому нам було простіше це робити. І для того, щоб відкинути будь-які закиди про те, що нібито ми протиставляємо антисемітизм і українофобію, очевидно, два ці явища є огидні в суспільстві, і українофобія має каратись так само, як антисемітизм і інші огидні явища, і якраз для мене, в тому числі за зразок я брав законодавство держави Ізраїль, є схожа стаття, яка карає за приниження держави, національних символів, цінностей. І для народів, які є загрожені, а ми зараз загрожені так, як колись був загрошений Ізраїль, коли вони виписували цю статтю, мені здається, це є актуальним і важливим.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую. Колеги, може з уряду чи хтось, може, має щось сказати? Якщо ні, то будемо голосувати. Вважаю, цей закон я, на жаль, дуже актуальним наразі, але і без того він важливий, тому, колеги, визначаємось. Отже, колеги, хто.

А, будь ласка, Нацпол не побачив. Вибачте, я не побачив руку. Будь ласка, Національна поліція.

РОМАНОВ М.Ю. Доброго здоров'я, шановні колеги, шановні народні депутати!

Чи чуто мене?

ПОТУРАЄВ М.Р. Чуємо вас добре.

Дякую.

РОМАНОВ М.Ю. Романов Максим – начальник відділу методичної роботи та правового забезпечення Головного слідчого управління Нацполіції.

Хотілось би також відрефлексувати на тему. Ми опрацьовували відповідний законопроект, він дійсно надходив на опрацювання Національній поліції і ми поінформували комітет, і ваш комітет, і профільний комітет з правоохоронної діяльності щодо позиції Національної поліції по цьому законопроекті.

Хотілося б уточнити деякі деталі. Ми в листі, з усією повагою, ми в листі не звертали увагу на те, що статистика якась там не така, що вона ведеться чи не ведеться. Питання статистичної звітності згідно з даними, які внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань, це все ж таки компетенція Офісу Генерального прокурора, вони є держателем. І це наша, скажімо так, стандартна відповідь на це питання, оскільки ми реально не є держателями і ми не можемо сказати, яка там кількість чого і так далі. У нас є наша внутрішня статистика для службового користування, відверто кажучи. От.

Але ми про статистичні питання в листі увагу не звертали. Ми звертали увагу на те, що чинна стаття 161-ша, а конкретно частина перша вже передбачає відповідальність за такий прояв дискримінації, зокрема як українофобію і антисемітизм. І хотілося би з юридичної точки зору дещо уточнити наш аргумент. Ми спиралися перш за все на те, що поняття «дискримінація» саме собою визначається спеціальним законом про недискримінацію. Не буду повністю цитувати назву, вона досить об'ємна. Цим законом передбачається там більше 9-ти чи 10-ти форм дискримінацій. І саме тому ми звертаємо увагу систематично, коли пропонується внесення змін у 161 статтю, що ця стаття є тим складом кримінального правопорушення, яке перш за все спирається на профільне законодавство, в якому тлумачаться відповідні поняття і термінологія. Щоб не роздувати, ну скажімо так, техніко-юридично цю статтю на велетенську кількість абзаців, які будуть встановлювати різну відповідальність за різні види діянь, вона є, ну містить в собі родові поняття, які спираються на профільне законодавство. І зокрема щодо цих понять також хотілося звернути увагу, і ми зазначали про це в листі Голови Національної поліції, що згідно з пунктом б частини першої статті 2 Закону «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» поняття українофобії дещо відрізняється із запропонованим тлумаченням в примітці до статті 161, у зв'язку із чим просимо

звернути увагу на те, що або норма профільного закону потребуватиме коригування згідно з примітки, що можливо дещо техніко-юридично нелогічно, або спочатку викласти її в профільному законі в тій інтерпретації, яку вважають народні депутати і вважає комітет правильною, а після цього вносити зміни в примітку і 161-у власне.

ПОТУРАЄВ М.Р. Коментар від автора законопроекту.

Миколо Леонідовичу, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Я хочу подякувати, по-перше, Національній поліції за те, що вона цим займається, готує відповіді, аналізує і працює, у нас нормальна професійна дискусія. Хочу лише сказати, що ми не посилалися на лист Національної поліції про те, що там немає статистики. Ми просто сказали, що в принципі немає статистики, і це не претензія якась до вас, але якщо немає статистики і немає кількості, це не означає, що немає злочинів, це означає, що недосконало виписаний законопроект.

Щодо примітки, то там подається тлумачення проявів українофобії відповідно до того визначення, яке є в законодавстві. Це не вносить жодних змін до того визначення, яке було в згаданому вами законопроекті, там лише тлумачаться конкретні дії, за які передбачається відповідальність, це доповнення, а не зміна того, що написано.

Ну і потім, я би погодився з вашою логікою, якби не було декількох речей. Перше. Ця логіка була би справедливою, якби там не було інших пунктів, які стосуються, наприклад, антисемітизму, тому що втратилась ця логіка після прийняття цього законопроекту. І саме тому значною мірою українці звернули, і громадяни України звернули на це увагу. Це по-перше.

А по-друге, є деякі норми, які варто було б, в нас розширене тлумачення, в нас це стосується не лише проявів, які стосуються, там, національної нетерпимості, а й зневаги до державних символів, до державної мови і деяких інших проявів, які є дещо ширшими, оскільки ми є українська держава і ми маємо, і суспільний запит на це є, так чи інакше робити все, щоб таких проявів в суспільстві не було. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Пан Олег Букреєв, якщо я правильно прочитав прізвище, вибачте. СБУ, будь ласка.

БУКРЕЄВ О.І. Доброго дня, Букреєв Олег. Головне слідче управління Служби безпеки України.

Невеличке доповнення до сьогоднішнього законопроекту чи точніше до цієї сфери. Що саме ми фіксуємо, які дії ми фіксуємо як такі, які залишаються поза межами Кримінального кодексу? Всім відомі на Україні є рухи антидержавні: «Народовладдя», «Живі люди» і інші там назви, скажемо так, якщо коротко, вони пропагандують нелегітимність органів державної влади. Це перше. І друге, взагалі існування держави України як такої, вони теж про це говорять.

Дуже коротко я хочу сказати, що саме ці дії не підпадають під жодну статтю Кримінального кодексу України. Але в мене є питання, якщо можна, чи є конкретна практична площина цього питання і які ще дії у нас не підпадають під 161-ту чи інші статті Кримінального кодексу?

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Пан Максим Романов, Нацпол, теж просить репліку. Будь ласка, пане Максиме.

РОМАНОВ М.Ю. Так, я перепрошую. Я хотів відрефлексувати ще раз. Можливо я не дуже вірно зрозумів коментар, тому я перепрошую щодо статистики.

Щодо термінологічного наповнення примітки статті 161 Кримінального кодексу. Ми хотіли би також звернути увагу, що от, наприклад, якщо за аналогією застосовувати ті чи інші положення Кримінального кодексу, у нас є низка статей, які містять бланкетні норми, відсилочні, до інших профільних законів України.

Наприклад це може бути 240 стаття «Незаконне видобування корисних копалин», стаття не розкриває поняття корисних копалин, відсилає до Кодексу про надра. Про ліс така сама історія – до Лісового кодексу. Інформаційні системи, несанкціоноване втручання – це 361-ша, якщо не помиляюсь, стаття, поняття інформаційної системи, електронних комунікаційних мереж там і так далі, вони відсилають до іншого профільного законодавства. Наруга над державними символами, зокрема там, наприклад, над прапором України – це Закон України «Про Державний прапор», де чітко зазначається, що таке прапор, чотири до трьох, колористика і так далі.

У зв'язку з чим у нас можуть виникнути проблеми під час кваліфікації тих чи інших дій. І нам використовувати термін «українофобії» для кваліфікації відповідних дій, спираючись на примітку до статті 161-ї чи на пункт шостий частини першої статті 2-ї відповідного профільного закону? Це власне я б на це звертав увагу.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Миколо Леонідовичу, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, дивіться, ми ж пропонуємо підтримати законопроект в першому читанні. Якщо будуть пропозиції у Національній поліції щодо другого читання, щодо уточнень певних термінів, так само як у Служби безпеки України, я думаю, що ми із задоволенням їх врахуємо.

Але хочу вам сказати одну таку річ, от ми, я маю велику честь працювати в тимчасовій слідчій комісії, яку очолює моя колега Євгенія Михайлівна Кравчук, щодо злочинів проти журналістів. І от людей переслідують, з них знущаються, їх вбивають тільки за те, що вони говорять українською мовою на території України, на окупованій території України. Лише за те, що вони говорять українською мовою і кажуть, що вони українці. Жодної статті, яка би безпосередньо за це карала і це забороняла, а це територія України, і це роблять як російські злочинці, так і колаборанти, я просто наводжу приклад, жодної такої статті у нас немає. І саме через те, що ми маємо війну, як я вже говорив, у гібридній війні Росія це може використовувати і на території інших країн, де громадяни України або громадяни інших країн з використанням інформаційного простору України теж переслідують українців. І ми маємо якось на це реагувати. Ми зараз це бачимо.

Ну, вибачте, достатньо сказати, що коли в сусідній Польщі один з лідерів однієї з великих політичних партій заявляє, що треба перевіряти, скільки українців працює в тому чи іншому відомстві і дискримінувати їх лише через те, що вони є українцями або за походженням, або за громадянством. Це не стосується лише походження. А кількість наших людей за кордоном зараз є величезною в різних країнах, очевидно українська держава має мати і напрацьовувати інструменти для захисту цих людей, не кажучи вже про прояви гібридної війни у нас на території України, в тому числі ті, про які говорив представник Служби безпеки України.

Тому я вважаю, що це потрібно, запит суспільства є. Вважаю, що для держави це буде корисно, а доопрацювати до другого читання всі ті пропозиції...
(Шум у залі)

Так-так, це, до речі, ми тут другий комітет, а якраз головний комітет, той, який займається правоохоронною діяльністю, тому набагато простіше буде представникам Національній поліції, Служби безпеки і інших правоохоронних органів у профільному комітеті його доопрацювати.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Абсолютно. Більше того, я хочу сказати, колеги з Нацполу, з СБУ, от ми з Тетяною Василівною Бережною, віцепрем'єркою, вже обговорювали з міністрами культури країн Євросоюзу необхідність внесення в національне законодавство кримінальної відповідальності за культурний геноцид. Очевидно,

що наш комітет буде це ініціювати, ми тут теж не будемо головним комітетом, це теж буде комітет на чолі з Сергієм Іонушасом.

Я хочу просто підтримати Миколу Леонідовича Княжицького, який каже, що це додає додаткових інструментів і Нацполу, і СБУ для того, щоб, так, можливо, ми не отримаємо на лаві підсудних там тих українофобів або, значить, тих, хто чинить культурний геноцид, або тих, хто заперечує Голодомор, це наступний законопроект у нас в порядку денному, завтра, можливо, ми завтра їх на лаву підсудних не посадимо, але ми хочемо, щоб у вас був інструментарій, який дозволить вам за першої ліпшої нагоди, так би мовити, цих негідників притягнути до відповідальності і щоб вони отримали відповідне покарання в нашій країні.

Отже, колеги, я прошу народних депутатів членів комітету підтримати, хоча звичайно кожен визначається, як хоче, але закликаю підтримати законопроект № 15186 про внесення змін до статті 161 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за українофобію, авторства Миколи Леонідовича Княжицького.

Отже, колеги, хто за? В залі всі – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко - за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

В'ЯТРОВИЧ В.М. В'ятрович – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Андрію Ростиславовичу.

Колеги, проти? Утримались?

Дякую. Рішення прийнято одногосно.

Колеги, зараз наступне питання в порядку денному – це проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні та наругу над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору (реєстраційний номер 15192), авторства Миколи Леонідовича Княжицького і інших колег народних депутатів України.

Зараз надам слово Миколі Леонідовичу. Він теж цей законопроєкт прокоментує. Логіка, від себе одразу просто скажу, логіка така сама, значить, мотивації такі самі. Я так само думаю і я так само переконаний, що в разі підтримки і головним комітетом, і в залі, значить, і Нацпол, і СБУ, і прокуратура отримують додаткові інструменти боротьби з нашими ворогами.

Миколо Леонідовичу, вам слово. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

Отже, як слушно зауважив голова комітету Микита Русланович Потураєв, законопроєкт підписано багатьма депутатами. Хочу лише додати, що це представники всіх демократичних фракцій і груп: і більшості, і опозиції. Дякую всім колегам за співавторство, в тому числі присутнім тут колегам. Законопроєктом пропонується доповнити Кримінальний кодекс України новою статтею, це стаття 442-2 «Публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні та наруга над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору». Передбачити, що публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні як геноциду українського народу, наруга над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, а так само виправдовування його вчинення або применшення тяжкості злочинних дій тоталітарного режиму СРСР, спрямованих на організацію Голодомору, караються позбавленням волі на строк від 3 до 7 років. Виготовлення, поширення, розповсюдження матеріалів, у яких міститься виправдовування, заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні караються обмеженням волі на строк від 3 до 7 років або позбавленням волі на той саме строк з конфіскацією майна або без такої. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені службовою особою або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням медіа караються позбавленням волі на строк від 5 до 7 років.

Ми можемо разом з представниками Національної поліції і членами профільного комітету, так як і попередній закон - це буде інший профільний комітет як основний, розглядати, дискутувати щодо окремих формулювань, і ми готові до цього, можемо доопрацювати законопроєкт – теж готові до цього. Але факт залишається простим – ми багато говоримо про інформаційну війну, але не вживаємо, на жаль, або мало вживаємо превентивні заходи проти російської

пропаганди або реальні заходи проти конкретних дій, які дезорієнтують наше суспільство. Це питання не лише юридичне, воно не лише в юридичній, а й в політичній площині, ми прийняли Закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», але не встановили жодної відповідальності за його невиконання.

Тому прошу підтримати і до другого читання уточнити формулювання так, щоб це не викликало потім питань в процесі його правозастосування в профільному комітеті, і готові співпрацювати, як я вже говорив, з представниками правоохоронних органів у цьому питанні.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ну власне тільки додам, що от та от історія з відповідальністю, з криміналізацією культурного геноциду, у нас є пропозиція від громадськості, до речі, вона надійшла від Товариства Рафаеля Лемкіна, це теж, Микола Леонідовичу, буде абсолютно, збираюся запропонувати вам і всім колегам в комітеті йти тим же шляхом, цю 442-гу доповнити ще одним підпунктом, так би мовити, це хороший шлях. Я вважаю, що це ефективно і працююче рішення.

Отже, колеги, пропоную підтримати проєкт рішення, як зазначив Микола Леонідович, за основу, теж і висновок надати першому комітету. Отже, закликаю підтримати законопроєкт № 15192. Відповідно хто – за?

Потураєв – за.

Всі в залі – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Ірино.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Під стенограму, Павло Миколайович Сушко попросив зарахувати його голос «за».

Гео Багратович Лерос попросив зарахувати його голос «за».

Так що рішення прийнято одноголосно.

Дякую.

Переходимо до наступного питання, яке потребує голосування, щоби це ми зараз все пройшли. Це питання про зміну у структурі Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики згідно з поданою заявою народного депутата Дмитра Слинька включити його до складу таких підкомітетів: підкомітету з питань культурної політики (Миколо Леонідовичу, до вас); підкомітету з питань інформаційної політики та європейської інтеграції (Євгеніє Михайлівно, до вас); підкомітету з питань туризму і курортів (до пана Дмитра Нальотова).

Отже, колеги, прошу це рішення підтримати. Хто – за?

Всі в залі – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Колеги, проти? Утримались?

СУШКО П.М. Сушко П.М. - за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Рішення прийнято.

І останнє рішення, яке потребує голосування, про нагородження Подякою Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, нагородити за вагомий особистий внесок у розвиток музейної справи, збереження культурної спадщини, а також активну участь у законотворчій роботі у цій сфері Нукало Надію Михайлівну – молодшого наукового співробітника відділу науково-дослідної роботи Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні - Музею Революції Гідності.

А перед тим, як ми перейдемо до голосування, хочу, оскільки нас багато дивиться зараз, багато людей в онлайні, хочу нагадати, що попри те, що музей поки не збудований там, де він буде збудований, переконаний, він є, він існує, я всіх закликаю цей музей не забувати відвідувати, там зберігається дуже важлива для всіх нас частка нашої національної пам'яті. Тому я просто стикався навіть з таким трошки викривленим уявленням, що от люди ходять по Інститутській, там стоїть забор, значить, за забором нічого немає, то немає музею. Ні, музей є, музей живий, в музеї працюють прекрасні люди, фахові фахівці, музей виконує велику дослідницьку роботу, тому я вважаю, що подяка нашого комітету тут абсолютно заслужена. Хочу принагідно подякувати всьому колективу, не лише Надії Михайлівні, яку ми нагородимо нашою подякою.

Отже, колеги, хто за те, щоб підтримати таке рішення, прошу голосувати. Так, в залі всі – за. Хто в Zoom?

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

САНЧЕНКО О.В. Санченко – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Колеги, проти? Утримались? Рішення прийнято одногосно.

Додам одразу, щоб я не забув, 17 липня цього року буде святкувати 50-річчя Музей у Пирогові, унікальна музейна наша інституція. Нас всіх запросять красивим запрошенням. Всіх членів комітету прошу врахувати, хто буде в Києві, значить, буде така чудова святкова нагода, а секретаріат прошу звернутись до пані Оксани Старак-Повякель з приводу того, кого з співробітників її прекрасного музею варто було би теж нагородити подяками комітету, ну, і, значить, ми знайдемо точно час, тим більше з нагоди 50-річчя з дня створення музею.

Миколо Леонідовичу, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. В мене коротке питання в «Різному», щоб потім не займати час. Мені просто розривають телефон. Ви знаєте, що до нас надходило звернення Книжкової палати, це державна наукова установа в сфері видавничої справи і інформаційної діяльності, заснована на загальнодержавній власності, перебуває у сфері управління Держкомтелерадіо. В своєму листі вони пишуть про проблеми після обстрілів і брак коштів на відновлення, в результаті чого є проблема збереження книжкових видань, які там перебувають.

Ну, щоб ви розуміли, Книжкова палата, я буду пропонувати зробити там виїзне засідання, це величезний багатоповерховий будинок, який постраждав від обстрілів на Лівому березі, де знаходяться обов'язкові примірники всіх українських газет, плакатів і книжок з початку 20-х років. Вона була створена в Харкові, перенесена сюди. Це збірка рівня наших найбільших національних бібліотек, яка занедбана, бо є ще друге питання їх акредитації як наукової установи.

Тому я би пропонував під час наступного пленарного тижня, щоб ми провели виїзне засідання у них, запросили теж представників Міністерства культури (хоча це відомство Держтелерадіо), Держтелерадіо і, можливо, Міністерство освіти, щоб більше ознайомитися з їх роботою і подумати, як допомогти вирішити ті проблеми, які перед ними постають, бо там реальна катастрофа.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Будемо вважати, Миколо Леонідовичу, ваш виступ зверненням офіційним до Тетяни Василівни Бережної, яка є профільним

віцепрем'єром з цих питань, тому тут якраз це поза тим, що Держтелерадіо зараз не є вже в складі Міністерства культури, але це точно в сфері управління Тетяни Василівни.

Так що от, Тетяно Василівно, будь ласка, по-перше, приєднуйтесь до нас, коли ми зробимо це виїзне засідання.

2 липня – я буду на ОБСЄ, на жаль, якраз вже поїду.

Давайте погодимо, але я підтримую, що це треба зробити, я підтримую, Миколо Леонідовичу, вашу пропозицію. Давайте погодимо з усіма членами комітету дату, обов'язково зробимо. І я переконаний, що Тетяна Василівна теж знайде можливість до нас приєднатися.

Так, з цим ми вирішили, голосування це не потребує.

Колеги, переходимо до одного з наших головних сьогодні питань. Я пропонував би вкластися десь у 40 хвилин, якщо це можливо, щоби потім Євгенія Михайлівна, яка ініціювала наступне питання після мовного, щоби могла хоча би принаймні почати обговорення по тому питанню.

Пропоную я таким чином зробити цю частину, значить це у нас питання відповідно про забезпечення цілісності державної мовної політики. Значить, я пропоную депутатам членам комітету поставити зараз запитання, далі ми дамо слово відповідно Тарасу Андрійовичу, Тетяні Василівні. Ви вже почуєте коло питань, які, значить, цікавлять колег. Бачу вже підняту руку у Володимира Михайловича В'ятровича. Дам йому слово.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Тільки, Микито, я зразу хочу сказати, що я почну не з питань, а все-таки хотів би, щоби ми якусь концептуальну рамку спочатку визначили. І я все-таки хотів би мати виступ в якості концептуальної рамки і там будуть зачеплені ці питання.

ПОТУРАЄВ М.Р. Підтримується.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Тому що самими зверненнями ми не обмежимося.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, підтримується ваша пропозиція і Іриною Мирославівною, і Миколою Леонідовичем, і Євгенією Михайлівною. Тому окей, колеги, я з вами звичайно згоден.

Тому Тараса Андрійовича якраз хтось смикнув телефоном, причому очевидно важливий дзвінок і він просто зараз вийшов на буквально хвилинку і зараз повернеться, тому може ми дамо слово Тетяні Василівні або Богдані

Вікторівні. Ну, хто з вас почне, будемо раді вас почути з приводу того, що взагалі, як в нас реалізується зараз мовна політика, чи є вона, на ваш погляд, цілісною, чи є вона комплексною, чи всі координуються, як треба і так далі.

Дякую. Отже вам слово.

БЕРЕЖНА Т.В. Дякую, Микито Руслановичу. Рада всіх бачити. Думаю, що звісно, тут родзинкою цього питання мав би бути виступ від Тараса Андрійовича, але я почну і скажу, що відповідно до наших положень і постанов головним органом в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує зокрема державну мовну політику, є Міністерство культури. Тому ми зацікавлені в тому, щоби добре і правильно координувати мовну політику в цій сфері. Тому скажу так, що насправді в нас є досить багато стейкхолдерів і ми переконались в цьому практично ще в багатьох випадках, зокрема під час роботи над виконанням постанови Голови Верховної Ради, яка передбачає низку заходів для зміцнення нашої мовної політики, і розуміємо, що нашим важливим завданням є максимальна координація і співпраця з Міністерством освіти і науки України і з Міністерством соціальної політики, і з Міністерством закордонних справ, з Національною комісією стандартів державної мови, і з ДЕСС, і, звичайно ж, з Тарасом Андрійовичем, а також з Уповноваженим із захисту державної мови.

І я скажу так, що це питання, яке ми маємо сьогодні обговорювати, і я пропоную не затягувати і, можливо, переходити до нього. Це одна з таких найважливіших справ, які ми маємо сьогодні зробити для того, щоб синхронізуватися в важливих питаннях, які важливі не тільки всередині держави, а загалом. Тому що тут, я думаю, нам треба подумати з точки зору не лише людей, які формують політику в питаннях мови, а й з точки зору людей, які мають якісь загальнодержавні цілі і бачення нашої євроінтеграції. Тому я думаю, що від мене це загальний вступ, і пропоную з Тарасом Андрійовичем далі продовжувати розмову.

ПОТУРАЄВ М.Р. Там перед тим, як я передам слово Тарасу Андрійовичу, Володимир Михайлович хоче взяти слово. Тому, Володимире Михайловичу, будь ласка.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Дякую. Дякую.

В першу чергу дякую за те, що ми зібралися і присвячуємо цьому дуже важливий комітет. Дуже приємно, що маємо цілих двох віцепрем'єрів, маємо керівництво Державної служби з етнополітики та свободи совісті, маємо Уповноваженого з питань державної мови. Тобто саме в такій композиції, в якій, на

мою думку, треба розглядати питання, яке звучать «про цілісність державної мовної політики».

Тому що насправді для кожної європейської держави мовна політика є надзвичайно важливим елементом забезпечення державної єдності, національної безпеки і гуманітарного розвитку, особливо це стосується нашого регіону, який постколоніальний після російських впливів, і особливо, безперечно, що це стосується України. Маємо розуміти, що від ефективності мовної політики залежить і майбутнє нашої держави. Відповідно ця мовна політика має бути цілісною, тобто от представлені у нас різні органи державної влади і вони мають якось між собою координувати ті чи інші ключові положення мовної політики.

Але на практиці, якщо будемо аналізувати те, що робиться зараз в Україні, на жаль, так точно в повній мірі поки що не відбувається. Є Міністерство культури, яке абсолютно слушно, за розподілом повноважень в уряді, відповідає за мовну політику і базує свої дії на мовному законодавстві, в тому числі взаємодіючи з іншими мовними інституціями. Маємо Державну службу з етнополітики та свободи совісті, яка намагається реалізовувати, на мою думку, якусь трохи іншу мовну політику, ініціюючи, часом, дивні зміни до Закону про мову, прямо, часом, навіть прямо протилежні за змістом до тих, які ініціює Мінкульт, чи наш профільний комітет, чи Уповноважений з захисту державної мови. Є Міністерство освіти і науки, здається, знову таки в нас не представлене в черговий раз на такому важливому засіданні, яке взагалі, як на мою думку, уникає якоїсь системної реалізації мовної політики або спорадично кидається то в один, то в інший бік, притому, що саме зросійщення школярів є одним із ключових викликів і відповідь на яке має дати наша держава і відповідно Міністерство освіти. На жаль, знову таки показово, що їх сьогодні немає.

Я вважаю, що так далі бути не може, тому власне сподіваюсь, що сьогоднішнє наше засідання все-таки стане початком якоїсь щільної координації. І відповідно, по-перше, я впевнений, що наріжним каменем державної мовної політики має бути якраз захист державної мови відповідно до Закону про національну безпеку і про безумовне виконання Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Дуже добре, що саме такий напрямок задає ухвалена Верховною Радою з ініціативи спікера Постанова «Про посилення ролі української мови в утвердженні Української держави».

Друге, інші складові мовної політики, розвиток і захист мов корінних народів, національних меншин, вивчення іноземних мов не можуть реалізовуватись за рахунок звуження сфери та послаблення вимог до застосування української мови. Ми про це часто говорили, але добре, що зараз говоримо це власне в такому в нас в контексті, щоб синхронізувати наше бачення. Будь-яке протиставлення української мови мовам меншин, яке, часом, знаходимо в проектах нормативно-правових актів, ну, воно є просто неприйнятне. Заходи підтримки мов меншин мають вживатись додатково до належного вивчення і застосування державної мови, а не замість них, на жаль, свідками чого ми вже були.

Третє, необхідна належна міжвідомча координація при розробці і ухваленні нормативно-правових актів, що стосуються мовної політики. Цю координацію має здійснювати власне Міністерство культури, яке є відповідальним за мовну політику. Ігнорування зауважень Мінкульту в частині захисту української мови і також зауважень Уповноваженого з захисту державної мови розробниками законів чи підзаконних актів, що стосуються мовної політики, є неприйнятним. Але, на жаль, свідками цього є, до прикладу, в розробці законопроектів чи то ДЕСС чи то Офісом євроінтеграції. Тим більше неприйнятними якісь дії з усуненням Мінкульту чи як міністерства відповідального за мовну політику від розробки та погодження актів, що безпосередньо стосуються мовного законодавства. Як от, наприклад, на жаль, сталося з розпорядженням уряду про зміни до плану дій щодо нацменшин, яке ми останні кілька днів гаряче обговорюємо з паном Качкою й іншими представниками виконавчої влади і яке на 90 відсотків стосується саме мовної політики, але ще раз хочу зауважити, відбувалося по суті і готувалося в обхід нашого Міністерства культури.

Четверте. Практика кулуарного погодження проєктів, що суперечить мовному законодавству, з зарубіжними партнерами з одночасним ігноруванням пропозицій Мінкульту і Уповноваженого із захисту державної мови, з подальшими спробами потім продавлювання таких актів через уряд, парламент, з покликанням на європейську інтеграцію, така практика є неприйнятною і деструктивною. Назовні мають комунікуватися саме ті проєкти, які попередньо погоджені з відповідальними за мовну політику інституціями, а у випадку з проєктами законів також представниками парламенту, зокрема нашого комітету як профільного.

Хочу окремо зупинитися на триваючих спробах якимось фрагментувати мовну політику під приводом євроінтеграції чи то посилення захисту прав національних меншин. Перед усім йдеться про ДЕСС і Офіс євроінтеграції. І в грудні 2023 року після дуже гострих дискусій і вилучення неприйнятних норм, пропонованих урядом, ми тоді досягнули широкого консенсусу в парламенті і в суспільстві і ухвалили понад трьомастами голосами альтернативний депутатський законопроект про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин і спільнот в окремих сферах. Законопроект був високо оцінений Європейською комісією, встановлює чітку рамку і баланс між захистом державної мови і захистом прав національних меншин.

Тому спроби якоїсь ревізії цього балансу, руйнування компромісів, які були досягнуті 3 роки тому, є неприйнятними і небезпечними, і насправді непотрібними, тому що в будь-якому випадку будь-які такі спроби (на жаль, для їх ініціаторів) не пройдуть через парламент.

Подальші кроки з посилення захисту прав осіб, які належать до національних меншин, мають здійснюватися шляхом імплементації в підзаконні акти і в конкретні дії виконавчої влади норм чинних законів, що захищають права

національних меншин, а не шляхом чомусь ініціювання якихось нових законів, спрямованих на звуження застосування державної мови і, на жаль, навіть на геттоїзацію цих національних меншин.

На жаль, Кабінет Міністрів рік тому знову-таки з порушенням регламенту уряду без належних погоджень з профільними мовними інституціями ухвалив план заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин, спільнот України, який поряд із багатьма абсолютно нормальними адекватними заходами з імплементації законодавства містить і низку небезпечних положень, що передбачають ревізію мовних норм в низці законів України в бік послаблення знову-таки позицій державної мови під приводом начебто недостатнього захисту прав меншин.

Ці положення не можуть бути підтримані суспільством і парламентом, однак Державна служба з етнополітики і свободи совісті, Офіс євроінтеграції наполегливо намагаються і далі включати їх до різних законопроектів, що спричиняє протести громадськості, скандали в парламенті. Наприклад, нагадаю про євроінтеграційний законопроект про професійну освіту, який був ухвалений з затримкою на кілька місяців, і лише після того, як депутати змінили неприйнятні норми про професійну освіту мовами меншин замість української мови. З осені 2025 року ДЕСС намагається погодити і внести від уряду небезпечний законопроект, що підриває позиції державної мови вже не в одній, а в багатьох, на жаль, галузях, проти чого категорично і цілком обґрунтовано заперечує ціла низка інституцій, передусім Мінкульт, і ми маємо відповідні письмовий аналіз Мінкульту, і Уповноважений з захисту державної мови.

І от замість того, щоб переглянути цей план заходів у бік вилучення безперспективних, і на нашу думку, небезпечних норм, які суперечать засадам державної мовної політики, уряд зараз вносить нові зміни до цього плану на підставі того, що вони вже погоджені з Угорщиною. Тобто нас знову ставлять перед доконаним фактом.

Тобто ми зайшли насправді на нове коло поглиблення цієї проблеми. Спочатку проводяться переговори з іноземною стороною про зміни норм мовного законодавства, до яких взагалі не залучено Мінкульт, відповідальний за мовну політику.

Потім, на основі цих домовленостей з іноземцями, пишеться урядовий проект розпорядження і зміни до плану, знову-таки без залучення відповідального за мовну політику міністерства. І нарешті, 5 червня, за підписом пана Качки цей акт розсилається на погодження десятку міністерств, серед яких знову немає ні Міністерства культури, ні Уповноваженого з захисту державної мови, що є абсолютно грубим порушенням Регламенту Кабміном.

До речі, дякую Офісу Уповноваженого, який у пропозиціях до цього питання порядку денного відзначає в своєму листі, цитую: «Порушення вимог Регламенту Кабінетом Міністрів України щодо обов'язкового погодження із Мінкультури та

Уповноваженим з захисту державної мови проєктів урядових рішень, пов'язаних з застосуванням мов, є неприпустимим». Кінець цитати.

Ми бачимо, між іншим, із цих матеріалів, які надіслані нам паном Качкою, що Україна домовилась з Угорщиною і ЄС про те, що внесення змін до урядового плану заходів буде контролюватись як Угорщиною, так і Єврокомісією, що наступні законопроєкти повинні відповідати пунктам цього плану. Більш того, бачимо, що ключові параметри цих законодавчих змін уже погоджені з угорською стороною, звісно, без представників нашого парламенту, Мінкульту і Уповноваженого з захисту державної мови. Тому твердження, яке ми чули протягом останніх днів в нарадах, в тому числі з паном Качкою, що, мовляв, не дуже важливо, що там буде в урядовому плані, а потім ми разом випишемо конкретні законопроєкти, ну, вибачте, виглядає нелогічно і непереконливо.

Я ще раз під стенограму хочу закликати пана Качку і інших членів Кабінету Міністрів врахувати в тексті розпорядження, яке уряд може видати буквально сьогодні-завтра, чітко сформульовані і аргументовані 7 змін, які подані членами нашого комітету, а також закликаю Міністерство культури від себе внести і забезпечити врахування на засіданні уряду аналогічних пропозицій, в тому числі ідеться про вилучення зі змін до плану двох пунктів, які пропонують викреслити з Закону про мову обов'язок депутатів місцевих рад і директорів шкіл підтверджувати рівень володіння державною мовою, бо це не має жодного стосунку до прав національних меншин, але є прямим наступом на державну українську мову і яскравим прикладом підриву цілісної мовної політики і знову-таки того, що ми хотіли уникнути, коли протиставляється захист державної мови правам національних меншин.

Отож на завершення, що нам робити далі? Перше - це забезпечувати під контролем парламенту, суспільства, Уповноваженого з захисту державної мови цілісну мовну політику, яку у виконавчій владі, ще раз нагадаю, має координувати Міністерство культури, тобто ми не маємо право обходити це міністерство.

Друге, про що ми теж дуже часто вже говорили останніми днями. Президент має нарешті підписати ухвалений ще у грудні урядовий, підкреслюю, Закон про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з оновленням офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Цей закон виконує рішення Конституційного Суду, імплементує в національне законодавство правильний, коректний переклад Європейської хартії, вилучає з переліку мов, захищених хартією в Україні – російську мову, натомість додатково поширює цей захист на урумську, румейську, новогрецьку, караїмську, кримчацьку, чеську, ромську, а також мови іврит та їдиш.

На жаль, маємо констатувати, я хочу про це наголосити, що без підписання цього закону жодні запевнення, що урядові рішення не стосуються захисту російської мови, не можуть сприйматися серйозно, воно не буде працювати, без

підписання цього закону ми робимо величезну дірку в паркані, через яку точно пролізе російська мова.

Без підписання цього закону не може бути і мови про підтримку будь-яких законодавчих ініціатив на підставі домовленостей з Угорщиною чи будь-якою іншою країною.

Третє. Майбутні законодавчі зміни, що стосуються мов нацменшин, повинні розроблятися за активної участі представників парламенту, зокрема нашого комітету, який спеціалізується на цих питаннях, за участю представників Мінкульту, Уповноваженого із захисту державної мови та громадянського суспільства. Це питання дуже чутливе зараз в українському суспільстві і неможна його робити за плечима більшості.

Понад те, на моє переконання, навіть у найпоміркованішій редакції ці зміни мають реальний шанс бути ухваленими в парламенті лише за умови, що відповідні законопроекти одночасно будуть містити норми посилення захисту державної української мови. Така модель, до прикладу, застосована в євроінтеграційному законопроекті номер 1372, одним із співавторів якого є віцеспікер Корнієнко, який, до речі, рік як не розглянутий профільним освітнім комітетом. І саме такий підхід, як в цьому законопроекті, який абсолютно іде назустріч національним меншинам, але не на шкоду українській мові, на мою думку, має бути взяти за основу.

Ніякого протиставлення мов меншин і державної мови, а навпаки поєднання важливих для України норм захисту державної української мови і важливих для нацменшин. Лише напрацьовуючи ці зміни разом в такому власне прикладі, діючи за принципом win-win, ми можемо реалізувати цілісну мовну політику на законодавчому рівні і водночас планомірно рухатися шляхом євроінтеграції. Щоб у нас не було справді абсолютно абсурдного і дуже шкідливого вибору «євроінтеграція чи захист української мови» - це такий вибір абсолютно неприйнятний для нас.

Дякую за увагу.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу, за змістовний виступ.

Очевидно тут я маю передати слово Тарасу Андрійовичу. Хочу подякувати Віцепрем'єр-міністру з питань євроінтеграції за дуже конструктивну роботу з комітетом. Тільки за останній час у нас було декілька зустрічей. Вважаю, що якими б не були складними ці розмови, вони просувають нас вперед. Так що, Тарасе Андрійовичу, дякую вам ще раз особисто.

Микола Леонідович хотів доповнити те, що сказав Володимир Михайлович, і тоді Тарасу Андрійовичу я передам слово.

Будь ласка, Миколо Леонідовичу.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

Я справді повністю підтримую те, що сказав Володимир Михайлович, і дякую йому за цю роботу, яку він зробив.

Хочу лише теж доповнити, у нас була робоча нарада і з паном Тарасом ми спілкувалися. Ви знаєте, брати на себе, я розумію, що ми хочемо європейської інтеграції, і всіляко її підтримую, більше того, в жодний спосіб я не хотів би, щоб хтось тут протиставляв мовну політику європейській інтеграції, очевидно цього не можна робити.

Але, так чи інакше, займаючись європейською інтеграцією ми маємо враховувати всі небезпеки, які при цьому існують, в який спосіб і як захищати українську позицію, і які наслідки це для нас буде мати в майбутньому, адже всі зобов'язання, які ми беремо на себе, мають бути офіційно оформлені в змінах до плану заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин і спільнот України. Їх має затвердити Кабінет Міністрів, власне він їх вчора вже і затвердив.

Процедурна проблема.

Що, не затвердив?

_____. *(Не чути)*

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Не затвердив. Значить завтра. Так.

Процедурна проблема в тому, що Кабмін, домовляючись про ці пункти, які виконувати повинна Верховна Рада, не узгоджував свої позиції з Верховною Радою. Як ми можемо виконувати щось, де хтось за нас взяв якісь зобов'язання? Ми тут до чого? І крім того, ці позиції не узгоджувалися навіть з профільними міністерствами і центральними органами виконавчої влади. Як наслідок, Кабмін взяв зобов'язання, що Верховна Рада прийме зміни до Закону «Про функціонування української мови як державної» і інших актів, а парламент фактично поставлений перед фактом: або вони приймаються, ці зміни, те, що погодив уряд, або на Верховну Раду буде покладена вся можлива відповідальність за провали в процесі євроінтеграції. Але це не так.

Провали в процесі євроінтеграції, якщо такі будуть, а ми б не хотіли, щоб вони були, залежать від тих, хто приймав ці рішення, не залучивши інших, хто має їх доробити. Не можна сказати очевидно, що всі прийняті Кабміном домовленості є поганими. Ми вдячні панові Тарасу і всім, хто там над цим працював, там є ціла низка абсолютно слухних речей, і ми коли говоримо про це, ми говоримо, що ніхто тут не проти розширення прав національних меншин, навпаки, ми цілком зацікавлені в тому, щоб це було. Але ми проти звуження функціонування української мови в українській державі. Це наше головне застереження.

Є звичайно теж і нейтральні домовленості, є такі, які мають сенс, наприклад, оповіщення про повітряні тривоги на окремих територіях мовами меншин, очевидно нічого поганого в цьому немає, хоча не думаю, що хтось там не розуміє, коли кажуть, що тривога відбувається.

Які можуть бути тут ризики? Отже, перше, це відсутність обмеження в цих пунктах, які узгоджені з Угорщиною, – пільгове використання мов меншин, відсутність того, що це не буде стосуватися російської мови. Жодних таких обмежень немає. Теоретично це може бути врегульовано в процесі підготовки текстів законів, але якщо ЄС і окремо Угорщина контролюватимуть виконання домовленостей дослівно, то відсутність такого застереження в плані може призвести до вимог про розширення сфер застосування в тому числі російської мови. І запевняю вас, на перших же перемовинах про мир або про припинення вогню після того, як це буде зроблено, Російська Федерація це питання підніме і буде мати підтримку низки європейських країн, саме завдяки тому, що ми зараз це підпишемо. А це і є основна мета, одна з основних цілей, через яку вони з нами воюють.

В грудні 2025-го року російську мову виключили з числа мов, які захищаються Хартією про міноритарні мови. На жаль, пів року цей закон не підписується, отже діє старий, який зараз визначає російську мову як міноритарну. Отже вона має зараз захищатись чинною хартією і відповідно тими зобов'язаннями, які ми на себе беремо в реалізації цих хартій. А ми беремо на себе додаткові зобов'язання, які нас ще більше до цього зобов'язують. Російська мова в Україні очевидно не є міноритарною, оскільки немає окремих регіонів, які нею не володіють, її розуміють по всій країні, а отже вона потребує захисту відповідно до хартії, яка діє зараз.

Ми отримали таке звернення в листі віцепрем'єр-міністра, запевнення, що це не буде стосуватись російської мови. Але це запевнення жодним чином не відображено в нормативних актах. Тому, при всій повазі до pana Тараса, я щиро поважаю його величезну роботу і зобов'язання, які він на себе поклав, і вся держава зараз на нього дивиться, але це не є нормативно-правовим актом. А хартія змін, яка досі не підписана, таким актом, на жаль, є.

Я погоджуюсь з паном Володимиром щодо того, що абсурдно є, щоб депутати місцевих рад не знали української мови, погоджуюсь з застереженнями, які стосуються того, що ми можемо привести до регіоналізації України, поширюючи певні пільги, які стосуються національних меншин, на цілі регіони, а не лише на національні пункти.

Не хочу повторювати всього, що говорив раніше, але, щиро кажучи, не знаю, як на це вплинути, мабуть ми не можемо на це вплинути, але усвідомити відповідальність кожного, хто це зараз підпише, і на те, що буде відбуватись потім, ми повинні це розуміти. І потім, коли парламент не буде це ратифікувати і нам не будуть закривати кластери, не будуть відкривати наступні, а парламент жоден не

зможе це ратифікувати в такій формі, треба це сказати чесно, і Росія буде це використовувати, буде використовувати для продовження війни - це дуже відповідальна історія. Просто бажання відкрити кластер, повісити собі орден і сказати, що ми розблокували євроінтеграцію, не є перемогою. Перемогою є захист української мови і повноцінна європейська інтеграція, яка буде рухатися вперед, а не гальмуватися завдяки тому, що ми занадто швидко зараз щось підпишемо.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Я переконаний, що тут за нашим столом зібралися українські патріоти, які розуміють, що є ціна, яку Україна ніколи не зможе і не захоче платити, і не повинна платити, так.

Хочу сказати, що на моє глибоке переконання, власне, як це свого часу формулював Рафаель Лемкін, якого я сьогодні вже згадував, групу людей можна знищити в два способи. Можна просто всіх вбити в концтаборах або там розстріляти, там в яри покидати. А можна стерти ідентичність. І фізично тоді люди існувати будуть, але як група, унікальна і особлива, зникнуть. Тобто це те саме знищення групи людей.

Я в цьому сенсі, підтримуючи і Володимира В'ятровича і Миколу Княжицького, хочу сказати, що я ні на секунду не вірю, що хтось з тих, хто сьогодні зібрався, може припуститися навіть долі думки про те, що Україна вступить в Євросоюз, але без українців. Тобто українці зникнуть, а якась держава під назвою Україна вступить, ну тому що буде тут якесь населення, яке не буде мати ні власної мови, ні власної національної пам'яті, ні власної історії, нічого такого. Ясно, що такий вступ в Євросоюз уявити собі складно. І, тим більше, жодна людина з тих, хто сьогодні зібрався тут у нас особисто або в Zoom, ясно, що такого шляху не обере і не підтримає.

Отже, Тарасе Андрійовичу, слово вам. Зараз, звичайно, ще раз дуже вдячні за діалог. Ви нашу позицію знаєте, ми абсолютно готові разом напрацювати ті зміни, які необхідні для того, щоби успішно просувались переговори по першому кластеру, по інших кластерах. Головне, щоб потім ті зміни, які ми разом напрацюємо, переконаний, хороші, якісні, щоб вони нам були захищені, щоби нам потім, значить, не казали, що, ну, те, що ми з вами напишемо разом, воно не буде відповідати плану і тому, значить, неприйнятно і, значить, відповідно двері Україні в Євросоюз так і будуть відчинені, ну, на формальному рівні, так би мовити.

Тарасе Андрійовичу, ще раз дякуємо вам за співпрацю, за діалог з нами.

КАЧКА Т.А. Я ж тільки починаю.

ПОТУРАЄВ М.Р. Будь ласка, вам слово.

КАЧКА Т.А. Ви так кажете, ніби ми розходимось, ми ж тільки-тільки починаємо дискусію. Але в мене час до 16:00. Просто ми так задрали рамку дискусії, що в межах години складно буде зробити. Але давайте я теж почну з комплексних речей.

Європейський Союз, Договір про Європейський Союз, там без цивілізаційних речей, суто нормативний акт в статті 2 визначає 12 цінностей Європейського Союзу, одна з них - права тих, хто належить до меншин, Rights belonging to minorities. Це правова категорія на рівні статті 2 Договору про Європейський Союз.

Стаття 49 Договору про Європейський Союз говорить, що європейська держава, яка поважає цінності в статті 2, може стати членом Європейського Союзу. Тому Rights belonging to minorities це річ, під яку ми вже підписались через те, що в нас в Конституції України записана мета – вступити в Європейський Союз. Тому, хочемо ми це не хочемо, це не моя особиста прихильність і неполітичний вибір, там, сиюминутний, це на рівні Конституції записано і відповідно ми маємо прагнути відповідати цим цінностям по захисту меншин. Також Договір про Європейський Союз в статті 4 в частині другій говорить, що Союз шанує національну ідентичність держав-членів Європейського Союзу. Тому певний баланс, необхідність досягнення балансу, вони є в нас визначені.

Належна увага до питань національних меншин, саме національних меншин, не порушуючи питання національної ідентичності, це і є підхід. Якщо ми можемо знайти баланс між захистом національних меншин і мовною політикою чи культурною політикою, значить, ми є європейська держава.

У нас є нове законодавство, прийняте цим скликанням парламенту і щодо національних меншин, і щодо утвердження державної мови. Відповідно у нас є на сьогоднішній день ситуація, за якої ми безпрецедентно легко знаходимо баланс з державами-членами Європейського Союзу. Ще раз хочу нагадати, що у нас є дружня нам країна – Північна Македонія, яка заблокована через вимогу змінити назву мови в Європейський Союз. До нас такий вимог не висувається.

Друга важлива історія. Це те, що у нас немає двосторонніх зобов'язань по відношенню до окремих держав-членів Європейського Союзу. Це надзвичайно важлива історія, тому що політика Орбана була боротися за окремі права для угорців. Ми як зберегли свою політику по національних меншинах в цілому, так вона і лишається.

Далі. У нас є теж, там можна по-різному ставитися до Плану заходів, але тим не менше. План заходів щодо національних меншин, він є узгоджений, переданий Європейському Союзу, і всі 27 держав-членів Європейського Союзу вважають це частиною переговорів по першому кластеру вже майже два роки.

Олександр, коли ми передали? Раніше ж навіть, ніж травень, проєкт почали з ними обговорювати. У травні ми затвердили по національних меншинах. Ну тобто це два роки фактично від сьогоднішнього дня і залучення всіх експертів.

Тому ми виходимо з того, що План заходів щодо захисту прав осіб, які належать до національних меншин і спільнот України, є таким, що розроблений і підтримується всіма державами-членами Європейського Союзу.

Тепер, щодо того, що ми пропонуємо на сьогоднішній день зробити. Ми пропонуємо уточнити низку заходів у цьому Плані заходів, низку заходів, які вже існують. Зокрема коли ми говоримо про, здебільшого це в перенесення строків виконання реалізації цих заходів. Це удосконалення механізмів взаємодії щодо доступу до суспільно важливої інформації, щодо дублювання мовою національних меншин актів органів місцевого самоврядування, цей захід був, тобто інші, інші, інші речі.

Є, справді з'явилися дуже точкові питання щодо Закону про мову, так, про використання української мови. Але перш ніж ми перейдемо до цього, хочу теж наголосити, що операційна ціль 5.3 в нацплані, в Плані заходів по національних мовах, звучить як підвищення ролі державної мови як засобу міжнаціонального і міжетнічного порозуміння в українському суспільстві. І перший захід з цієї стратегічної цілі – це підвищення рівня володіння державною мовою як мовою міжетнічного спілкування. І тут це цілий блок, тому теж не можна говорити, що існуючий План заходів не шукає шляхів посилення ролі української мови навіть в рамках політики по національних меншинах.

Щодо змін, які стосуються мови. Справді це питання перше, тобто щодо Закону про мову. І якраз от першим пунктом був у порядку денному, коли обговорювалось про те, що інститут, як насправді ефективно, чи досконало, чи недосконало діє інститут підтвердження знання української мови. Справді угорська спільнота говорить про те, що для старшого покоління людей, у яких є атестати і в яких не було української мови, для них складно підтверджувати знання української мови. Це стосується як вікових тобто речей. І тому це дуже, прямо максимально точкова річ, яка стосується всіх цих речей.

І далі по школах. По школах ми говоримо про приватні школи, знову ж таки це питання не державних шкіл, а приватних шкіл. І знову ж таки питання того, яким чином підтверджувати знання української мови директорам приватних шкіл, більш гнучкий варіант. Це теж не є великою радикальною історією в даному випадку.

І ще одна єдина історія. Це продовження практики, яка існує зараз, щодо можливості складання НМТ мовою національних меншин. Зараз це забезпечується, Закон про державну мову передбачає 2030 рік як виняток. Є на сьогоднішній день прохання – цей горизонт прибрати.

Все. Це всі точкові зміни, які стосуються Закону про мовну політику, і тому, і плюс, я хочу ще раз сказати, що у нас є конкретний захід щодо посилення власне ролі державної мови в міжетнічному спілкуванні, посилення знання. Тому я думаю, що за великим рахунок, це ці зміни, єдині зміни, які є на рівні Плану заходів. План заходів – це лише намір уряду подати відповідні законопроекти. Відповідні законопроекти будуть належним чином подані. Перша спроба обговорення, от у нас Віктор Євгенович, його служба вирішувала, отримали зауваження, критику абсолютно слухну, нормальну і далі можна з ними працювати. На мою думку, це є зважений консенсус або зважений баланс між нашим прагненням вступити в Європейський Союз, зберегти національну ідентичність, жодного протиставлення немає ні на рівні договору про Європейський Союз, ні на рівні впливу, якогось впливу на політику.

Останнє, що я хочу сказати, що я, чесно, трошки здивований, це для мене відкриття, що у нас взагалі гарантії непоширення мов політики по національних меншинах залежать від Закону про зміни до, по хартії. Для мене, і це теж є абсолютно прийнятним, що ми можемо запроваджувати більш жорстку законодавчу норму про це. Ми маємо розуміння, що для того, щоб уникнути будь-яких кривочитань, ми додамо до Плану заходів чітке речення, що жоден із цих заходів не стосується мови ворожнечі. Чесно, вам зізнаюсь, що для ...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Мови агресора.

КАЧКА Т.А. Мови агресора. Мови ворожнечі, просто читали тільки План заходів, думаю, що мови ворожнечі теж туди можна занести, але мови агресора.

Чесно, ми виходили з того, що в нас є абсолютно точковий, абсолютно повний суспільний консенсус з приводу того, що таких шансів немає. Якщо є з приводу цього сумніви, можемо це закріпити, ніяких проблем з цього всього не буде. Тому в даному випадку ми, абсолютно я не бачу ніде суперечностей між цілями нашої мовної політики, нашої політики по національних меншинах і нашої політики по європейській інтеграції. В нас є абсолютно горизонтальна політика і ми не вирізняємо одну меншину від іншої, ми не використовуємо це для якихось створення питань для російської мови. Це не лише зараз, а перманентно, це наш буде підхід завжди. Ми виходимо з того, що парадигма по політиці національних меншин в нас є дуже чітко сформована, ми не заходимо в якісь основні базові принципові речі. Є точкові елементи, я їх всі назвав, які стосуються мови. Якщо це питання, ну, настільки критичне, то тоді, звичайно, нам треба відкладати відкриття першого кластера, хоча, це для того, щоб досягти згоди, це було покладено дуже багато речей.

Звичайно, якщо буде така рекомендація, ми це абсолютно спокійно зробимо, будемо передомовлятися, але в моєму розумінні в нас не буде кращих умов по

питаннях національних меншин. Якщо ми будемо радикалізувати це питання, а не шукати консенсусу, це призведе лише до погіршення вимог і до нових блокувань. Знову ж таки приклади для цього є. І теж треба розуміти, що Угорщина блокувала вступ в Європейський Союз всім своїм сусідам через питання національних меншин. Те, що в нас є домовленості, прийнятна домовленість, яка не порушує жодного, не вимагає скасування жодної великої частини нашої політики мовної – це вже досягнення.

Так, вимоги будуть. Я не буду це приховувати, тому що ще раз хочу нагадати, що стаття друга договору про Європейський Союз серед 12-ти важливих цінностей передбачає захист меншин, у тому числі національних. Тому тут у нас вибору великого немає. Якщо вважаєте, що якийсь інший баланс, будь ласка, це можна переговорювати, питання часу і питання імовірності передомовляння. А якщо... Ну так.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, у нас питання від Євгенії Михайлівни, від Софії Романівни, Тетяна Василівна. Ірина Мирославівна, так, бачу руку.

Тому, Тетяно Василівно, тоді депутатки, добре, тому що...

БЕРЕЖНА Т.В. А можна я дуже коротко?

ПОТУРАЄВ М.Р. Будь ласка, давайте.

БЕРЕЖНА Т.В. Буквально два речення.

Я також хотіла б відреагувати на те, що начебто, за словами народних депутатів, не був засланий цей акт на погодження у Мінкульт, підтверджую, що акт на погодження у Мінкульт був засланий, тобто він також нами опрацьовувався. І ми також погоджуємо думку Тараса Андрійовича про те, що потрібно буде чітко прописати, що всі ці речі не застосовуються до мови агресора, ми це прямо прописали у наших зауваженнях. І окрім того, ми прописали той факт, що насправді розпорядження, яким затверджується план заходів, це лише план заходів, і далі ми всіляко наполягаємо на тому, щоб всі ті акти: і закони, і підзаконні акти опрацьовувалися в абсолютно повному діалозі з урахуванням інтересів всіх сторін.

Тому підтримую Тараса Андрійовича в цьому питанні. І готові до коментарів.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ну ми ж по суті всі один одного підтримуємо в цих питаннях. Єдине, що...

КАЧКА Т.А. Можна ще один коментар?

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, Тарасе Андрійовичу. Я просто дуже коротко хотів сказати, що, колеги, там є питань багато, ми будемо разом працювати, ми все відпрацюємо. Наша позиція викладена в семи пунктах пропозицій щодо змін плану, ми вже зрозуміли, що план зараз недоцільно чіпати, бо є ризик, що нам кластер не відкриється 16 числа чи 19-го. Ну неважливо, 15-те навіть краще ніж 16-те.

Значить, наша позиція абсолютно конструктивна. Ви ж бачили, Тарасе Андрійовичу, я переконаний, що ми знайдемо рішення, але, колеги, хочу ще раз наголосити, ми можемо прописати, що в плані, що в законах по російській, але ключовим питанням є Хартія. Повірте, знову-таки, Тетяно Василівно, це навіть не до вас апелюю, бо ми разом і просували ці зміни, і голосували і так далі. Ключовим питанням є Хартія, і жодна гарантія, тому що ми знаємо з вами однаково, давайте не будемо зараз на це витратити час, як працює зокрема міжнародне правозастосування тих зобов'язань, які ми на себе міжнародні взяли. Ми можемо 150 разів прописати обмеження по російській, якщо Хартія буде існувати в тому вигляді, в якому вона існує, оця фальсифікована регіоналами Хартія, то у нас проблема! Просто проблема, вона як була так і залишиться, скільки б разів ми і де б не написали, що російська забороняється. Тому що Хартія є в тому сфальшованому вигляді, в якому вона є.

Я, колеги, просто хотів на цьому наголосити, ми це сто разів уже проговорювали.

Тарасе Андрійовичу, будь ласка, так.

КАЧКА Т.А. Дякую.

Давайте тоді в практику перенесемо. У нас було практичне рішення, у нас є практичне рішення, яке ми пропонуємо. По-перше, ще раз хочу, просто ми вносимо зміни до плану, який просто дає завдання уряду розробити законопроект, а потім його погодити з усіма, прийти до вас. Це не зобов'язання у міжнародно-правовий договір чи якийсь, це План заходів. Це перше історія.

Друга, ми його доповнюємо цим реченням по мові агресора. По-друге, ми разом з ухваленням цього розпорядження схвалюємо протокольне рішення, яке говорить, що План заходів реалізується з урахуванням пропозицій, які надані, так, тому щоб не міняти План заходів, але підтвердити, що ми конструктивно ставимось до ідей. І друге, ми можемо, якщо треба і є така доцільність, теж додати про те, що з урахуванням актів, схвалених Верховною Радою щодо Хартії мов, так, щоб це було.

Той факт, у нас же ж є рішення Конституційного Суду, що те, що схвалено Верховною Радою, вже є законом, підписано чи не підписано. Тому, дивіться, це універсальне тлумачення, яке я ще студентом вивчав. Але питання полягає в тому, що ми можемо, якщо це додає якийсь спокій, в нас цей вектор, російська мова, в нас взагалі проблем немає.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Отже, Євгенія Михайлівна, Софія Романівна, Ірина Мирославівна. Будь ласка.

КРАВЧУК Є.М. Ну, на перше питання, я так розумію, що ми вже можемо зафіксувати, і Тарас Андрійович сказав, і Тетяна Василівна підтвердила, що буде зафіксовано в самому рішенні Кабінету Міністрів. Це завтра буде? Коли? Сьогодні. Тобто сьогодні Кабінетом Міністрів це буде зафіксовано, що не поширюються будь-які, ці, там, права культурні і мовні на мову агресора. Це теж нам важливо було.

Два питання, які стосуються насправді процесу переговорів. Тут уже можна ще 3 години по суті говорити, але очевидно, що це перенесеться на погодження законопроектів. Чи бачите ви, що з'являється апетит в інших країн до цієї теми? Ми бачили певні заяви в Болгарії, там змінився уряд. Чи є взаємозалежність? Бо ми почули новий термін «interim benchmark», чи пов'язаний перший кластер і певні умови першого кластеру із відкриттям, ми розуміємо, що перший кластер закривається останнім, це безумовно, але чи якимось воно лінкується із рештою кластерів, проміжні результати? Чи можуть по цих зобов'язаннях нас перевіряти по інших кластерах, які взагалі стосуються, там, внутрішнього ринку?

І по процесу підготовки законопроектів. Чи можете ви сказати, хто буде головним все-таки міністерством? Я розумію, що ДЕСС має можливість, там, готувати тексти і погоджувати, але все одно на урядовому комітеті хтось буде, так, представляти. Чи це буде кілька міністерств, чи буде в цьому Міністерство культури задіяне, чи, наприклад, Тетяна Василівна як профільний і гуманітарний віцепрем'єр загалом буде відповідати за цей блок питань, щоб ми розуміли наш подальший процес? І чи я правильно розумію, що всі законопроекти будуть готуватися Кабінетом Міністрів?

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, будь ласка.

КАЧКА Т.А. Тоді в системи бенчмарок. У нас є одна бенчмарка в частині 23-го розділу, там, де правосуддя і права людини, яка стосується власне стандартів

національних меншин. Це одне речення, те, що Україна має забезпечити це, це не прив'язано... Тобто з угорцями, без угорців, ну з усіма сусідами, без сусідів, з цим планом заходів чи без нього ця бенчмарка би була через те, що це одна з 12-ти там цінностей Європейського Союзу, тому вона є універсальною, вона до всіх висувається. Це interim benchmark. У чому різниця між interim benchmark і clothing benchmark? Це те, що в двох розділах – 23-й і 24-й це правосуддя і правоохоронна діяльність, правосуддя і права людини і правоохоронна діяльність, для того щоб почати закривати інші розділи, в тому числі там по культурі, освіті, науці, по руху осіб, по енергетиці, по статистиці, по сільському господарству, по всьому, спочатку ми маємо виконати ці interim benchmark. Тому мало того, що це закривається найпізніше, так і всі решта питань обумовлені цим розділом. Так, це найбільш чутливі речі, такі як верховенство права, правосуддя, антикорупційна політика, в тому числі і питання національних меншин. Тому це надзвичайно важлива історія.

Чи є, це теж друге питання щодо окремих держав. У цьому був найбільший ризик зараз, коли ми почали вести діалог з Угорщиною. Ризик полягав у чому? У тому, що для прийняття будь-якого рішення по розширенню, відкриття, закриття процедурного потрібно всі 27 держав-членів Європейського Союзу. Держави-члени Європейського Союзу мають дуже чітку таку культуру вироблення оцих політик одностайності, коли вони, сидячи за одним столом, вирішують це питання. На жаль, в деяких випадках по відношенню до інших країн-кандидатів ця практика вибилась і зіпсувалась, коли з'являються двосторонні вимоги, двосторонній трек, коли там наприклад, в нашому випадку ризик був того, що Угорщина каже, що «мені все одно». Це так, як казав Орбан: «Мені все одно на план заходів універсальний, який погодили там 26 держав-членів. Я на нього не дивлюсь і ми йдемо лише по двосторонньому треку». Тоді звичайно є ризик того, що Болгарія там з'являється або Румунія з'являється, всі сусіди наші.

Справді, коли ми оголосили, що ми домовились з Угорщиною, і з Угорщиною ми домовились, що ми реалізуємо всі цілі по національній політиці через План заходів, через багатосторонні треки, а не через двосторонній трек. Болгарія висловила своє застереження, були проведені консультації і вони погодились, що їхні заходи, їхні побажання, які вони висловили, реалізуються через існуючі заходи Плану заходів. Тому що ми їх поширюємо на всі національні меншини, а не на, ясно, за винятком Росії і російської мови – це єдиний виняток, який є.

Тому у нас зараз є справді унікальна можливість самою малою кров'ю погодити, що це будуть багатосторонні, без двостороннього компоненту, переговори, що вони почнуться тут і зараз і що ми не будемо мати додаткові на голову якісь вимоги. В тому весь нюанс полягає. Тому тут треба зважено підходити до всіх рішень. І знову ж таки, на мою думку, те, що стосується законодавства про мови, це реально дуже виняткові речі і, цілком можливо, речі справді тимчасові. Тому що якщо ми говоримо про, наприклад, підтвердження української мови

місцевими депутатами, то це справді покоління мине і відлагодиться механізм підтвердження всіх цих речей і це перестане бути проблемою. Це приблизно, тобто це досить історія з практики, а не політичних якихось хотелок з якимись там далекоглядними ідеями.

Дякую.

КРАВЧУК Є.М. А відповідальний хто?

КАЧКА Т.А. Ну в нас відповідальні у Плані заходів прописані, тому за базовий проєкт там десь Міністерство юстиції, десь ДЕСС, а погодження все одно потім подає Кабінет Міністрів, там у нас через всі погодження проходить.

ПОТУРАЄВ М.Р. Там важливо, мені тут підказують колеги, що там, де прописані в Плані заходів зміни про мову, немає Міністерства культури, що дивно, тому що вже хто-хто, а Міністерство культури там має бути точно першим, а не Міністерство юстиції чи хтось там ще.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Всі погодження, які ми маємо, там Міністерства культури немає, не знаю, можливо з'явилося кілька днів тому. У цьому листі Міністерство культури не згадано. Тому власне на цьому і полягала моя промова, що Міністерство культури оминули.

КАЧКА Т.А. ... *(нерозбірливо)* це прохання вже, коли ми спілкувалися, ми додали і окремо направили листа.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ну чудово.

БЕРЕЖНА Т.В. Так. Я вже відповіла, підписала листа...

ПОТУРАЄВ М.Р. От бачите, колеги, от що значить комунікація регулярна, коли віцепрем'єр спілкується з комітетом – одразу все виправляється і як годиться далі їде.

Софіє Романівно, будь ласка, вам слово.

ФЕДИНА С.Р. Перш за все ще раз і ще раз прохання до віцепрем'єра все-таки донести до Президента необхідність і важливість підписання ним Хартії. Для

початку це є його юридична відповідальність, це його обов'язок, і він це мав зробити більше ніж пів року тому. Тому, чесно кажучи, це досить дивно, що ми до сих пір ці речі обговорюємо. Я думаю, що ви маєте достатньо вагомий голос, щоб все-таки пояснити йому, що це дуже важливо і дуже терміново.

Другий важливий момент. Я, чесно кажучи, не знаю жодного європейського законодавства, яке захищає право не знати мову держави проживання. І зрештою навіть держави громадянства поза належністю до тої чи іншої національної меншини.

Мене особисто надзвичайно турбують два пункти. Це щодо української мови і підтвердження знання української мови директорами приватних шкіл, тому що у нас завжди директори шкіл усіх форм власності завжди були зобов'язані підтвердити своє знання, і це, чесно кажучи, є база – якою б ця школа не була, але дітям, які там вчать, має бути даний шанс бути повноцінними громадянами країни, в якій вони проживають. Якщо вони не знають мови проживання, вони втрачають право, можливість навіть бути повноцінними громадянами і їм ускладнюється їхнє майбутнє.

Чесно кажучи, я не розумію, яка держава в Євросоюзі може погоджуватись на те, щоби людям їхнього походження по суті обрізалися можливості у майбутньому? І думаю, що з цієї точки треба так само проводити переговори. І це ж так само стосується депутатів місцевих рад. Можливо, ми можемо говорити про їхнє, там, право виступати якоюсь мовою, реферувати до тих чи інших питань, але захищати їхнє право не знати мову країни проживання і країни свого депутатства, ну, чесно кажучи, це більше схоже на московські практики. Я думаю, що ці пункти треба дуже продискутувати і захистити саме інтерес української держави.

Натомість, ще от Євгенія Михайлівна задавала дуже слушне питання щодо інших меншин. Ми вже знаємо по різноманітних міжнародних делегаціях, що румуни активно піднялись, болгари піднялись, зараз піднімуться поляки і в результаті у нас вийде так, що Західній Україні можна пристрелитись, тому що всі будуть говорити абсолютно іншими мовами, аніж українською. Я звичайно гіперболізую, але захист громадян України і їхнього права мати майбутнє в державі Україна - це є база. Без української мови цього майбутнього в них повноцінного не буде. Тому ми по суті захищаємо права представників національних меншин мати усі права громадянина України. І з цього пункту треба виходити також у переговорах.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Може є бажання прокоментувати? Так, значить, Тарасе Андрійовичу, будь ласка.

КАЧКА Т.А. Дивіться, я дякую за коментар, абсолютно все слушно. Наша політика, просто дивіться, ми з вами досягли необхідного великого успіху за це скликання парламенту, ми поміняли парадигму мовної політики в бік утвердження державної мови, ми поміняли парадигму законодавства про національні меншини. Головна проблема з урядом Орбана була: «Поверніть нам 2015 рік. Відмовтесь від усіх своїх структурних реформ, які ви зробили». На сьогоднішній день ми звели до того, що вони приймають цю політику, яку ми утвердили, вони приймають Закон про державну мову, про її утвердження, Закон про національні меншини і про інші речі.

Ті речі, які є точковими, я впевнений, що ми їх врегулюємо, тому що ви самі розумієте, на цьому ж комітеті говорили про те, як адміністративно працює механізм підтвердження мов. Це не питання там зміни чи ще щось, тобто заохочення незнання української мови. Це питання того, як працює цей адміністративний інститут. Ми знаємо точно, що це те, що може бути потрібним зараз як якась виняткова річ, а через три роки перестане бути актуальним. Набагато важливіше, що в цьому Плані заходів є захід про проактивну позицію щодо навчання українською мовою депутатів місцевих рад, якщо їм справді бракує цієї речі. І тому це теж важлива річ, тому що Європейський Союз, погоджуючись на те, що виконання бенчмарки буде в рамках відповідно цього Плану заходів, погоджується з тим, що українська ідентичність іде та посилення ролі державної мови серед депутатів місцевих рад є важливим завданням. І ми за цим теж будемо звітувати, може ще якусь допомогу на це отримаємо.

Тому я думаю, що ми повністю поділяємо ті стратегічні застереження, ризики, ми всі їх усвідомлюємо. Але у нас є тактичне рішення тут і зараз. Той баланс інтересів, який є, він дуже добре дотриманий. Ми справді ніде не говоримо про повний виняток, тобто у нас завжди є поряд з державною мовою дублювання мовою національних меншин. Тобто ніде немає питання повністю перехід на мови національних меншин – це теж важлива історія. Тобто той ризик по російській і по росіянах – це окрема історія. В усьому іншому і плюс прозахідна Україна про всіх сусідів.

Я вважаю, що якщо ми зараз спотикнемося і ввійдемо в перегляд цих речей саме в Плані заходів, це якраз таки створить простір для того, щоб вимагати щось більше з боку держав-членів, і це ж переговори, де ми заручники. А так це план заходів збалансований, який дозволяє потім далі, як це там, уточнювати, відтискати ще щось на стадії схвалення законів. І це, ну, нормальна тактика. І ми плюс їх заганяємо в ці рамки, тобто якщо через 3 місяці польська меншина скаже, що ми хочемо там ще щось суто для себе, ми кажемо: є План заходів, ось цей обсяг узгоджено, кластер відкритий, дякуємо. І далі ми свою політику реалізуємо. Нам треба тут усвідомити, що в цілому цей План заходів і відкриття першого кластера в тих умовах, які є, також підтверджує правильність нашої політики і по Закону про національних меншинах, і по Закону про державну мову.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Вікторе Євгеновичу, будь ласка.

Ірино Мирославівно, зараз Віктор Євгенович Єленський і далі вам слово дам.

ЄЛЕНСЬКИЙ В.Є. Я буквально уточню питання Софії Романівни. Отже, в нас є ще один запобіжник проти такого безкрайого застосування мов, який деякі наші інституції вважають надмірним. Отже, крім того, що це не поширюється на мову, яка є офіційною мовою країни, що здійснила агресію проти України, в нас є 1221 населений пункт, де меншини проживають більше ста років і складають 10 відсотків або складають значну частину населення. По районах, це складає 36 районів, з них 12 районів, це стосується і корінних народів, з них 12 районів в Криму і 5 районів в Донецькій області. Тобто більшість наших пунктів, вони прив'язані до тих адміністративно-територіальних одиниць, де національні меншини проживають понад сто років і складають понад 10 відсотків або понад 15 відсотків як значна частина населення. І, звичайно, я не хочу говорити, що такі спекуляції футурологічні, але ситуація дуже сильно зміниться після перепису населення країни. Ми бачимо дуже серйозні по оцінках зараз, по оцінках другою національною меншиною в Закарпатті є не угорці, а роми, вони, по суті справи, є зараз другою меншиною на Закарпатті.

КАЧКА Т.А. Це теж важлива дуже історія, що насправді у нас є, це важлива історія. Тому що угорці бачать своє місце в суспільстві через перепис 2001 року, але при цьому всі знають, що громада зменшується, просто вирушають через війну й інші обставини, через те, що там ЄС, ми не ЄС і так далі. Тому угорцям насправді важливо нас затягти в ЄС, щоб, можливо, там вирівняти умови. Але я це до того веду, що у нас насправді і в освітній сфері, і в інших сферах ми зараз і та інфраструктура, яка є, повністю задовольняє їхні потреби.

У нас фактично є питання того, як це буде плавно скорочуватися, це треба теж регульовано зробити. Тому що це з Румунією було питання, коли була мережа шкіл і реформувалася відповідно до законодавства про освіту, і номінально зменшувалась кількість шкіл, де румунська, номінально. Це при тому, що всі школярі задоволені абсолютно і десь присутні. І це вже теж така історія.

І це буде теж з угорською, тому що менше людей – менша потреба, менша відповідна кількість шкіл. І нам тому потрібна стабільна рамка домовлена, щоб уникнути історій, пов'язаних з тим, що «О, з'явилась нова проблема!». Там десь якась школа закрилась і на цьому спекулювати.

Тому тут у нас з усіх боків насправді досить пристойна домовленість.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

У мене депутати давно вже чекають. Зараз Ірина Мирославівна.

Олено Петрівно, бачу вашу руку теж. Там просто ще Іванна Орестівна приєдналась і підняла руку. Тому зараз Ірина Мирославівна Констанкевич, далі Іванна Орестівна Климпуш-Цинцадзе.

Будь ласка, Ірино Мирославівно.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Дякую, пане голову.

Я уже частково отримала відповідь на своє перше питання від pana Єленського щодо 10 відсотків проживання національних меншин, тому що я теж маю певну інформацію про скорочення, зменшення кількості угорців, які зараз проживають на Закарпатті. От моє питання якраз полягало в тому, з якої дати ми будемо рахувати, який перепис ми будемо брати до уваги, 2001 року чи новий, але я почула відповідь. Дякую вам.

Наступне питання, блок точніше питань, це я хочу сфокусуватися на проблемі. Мовна політика напряму корелює із освітньою політикою, і дякую вам, пане Тарасе, у ваших матеріалах якраз і зазначено, що освітні питання були найбільш пропрацьовані, найбільш глибоко, але у мене є два уточнення. Перше, скажіть, будь ласка, знову ж таки ви частково зачепили цю тему, чи ситуація, яку ви прогнозуєте, яка пов'язана з угорськими класами, чи вона корелює із реформою Нової української школи, я маю на увазі, у нас зараз відбувається оптимізація, ми переходимо на іншу модель в середній і в старшій школі, чи це стосуватиметься угорських шкіл і власне чи воно, ну, вкладається в логіку уже нашого освітнього законодавства, і чи не буде там нічого змінюватись?

І друге питання, я процитую одне речення: «Сторони погодили відсутність необхідності додаткових змін у законодавство про дошкільну, професійну та вищу освіту, що раніше були вимогами угорської сторони». Скажіть, будь ласка, ви не зазначаєте в цьому реченні фахову передвищу освіту – це теж ланка освітнього процесу, тобто це коледжі, які готують бакалаврів у різних галузях, зокрема регульованих професій: освіта, медицина і таке інше.

КАЧКА Т.А. Теж не входить в периметр домовленостей ця ланка. Теж не буде...

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Тобто там будуть зміни?

КАЧКА Т.А. Ні.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Все, дякую, я зрозуміла.

І останнє питання. Скажіть, будь ласка, як нам уникнути в подальшому практики, коли уряд бере на себе зобов'язання, а ми постфактум про це довідуємося і мусимо вже постфактум це обговорювати, а потім ще й голосувати. Чи не можна на етапі попереднього ухвалення долучати народних депутатів, які компетентні в окремих питаннях, до такої роботи? Зрештою воно в подальшому зніме багато питань і проблем.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тарасе Андрійовичу, будь ласка.

КАЧКА Т.А. Щодо останнього, я думаю, що ми, теж було б революцією у цьому скликанні парламенту, це, правда, більше питання можливо до Іванни Орестівні і Олександра Олександровича Мережка щодо унормування такої практики консультацій. Насправді ми тільки за. Ви бачите, що ми дуже істотно збільшуємо комунікацію по тому, про що ми домовляємося. Тому це така історія. Плюс до того всього треба розуміти, що в нас в усі робочі переговорні групи з Європейським Союзом входять народні депутати, те, про що ми домовляємося зараз, це фактично просто настільки технічні речі, тобто теж можливо там наше, ну як це, ну те, що ми зараз з вами цими консультаціями виправляємо, але це реально технічні речі, пов'язані з тим, що ми угорців зтягнули в той план заходів, які раніше узгоджувалися і які досить активно обговорювалися публічно.

Тому цю практику, ми культуру нову нароблюємо, напрацьовуємо, я думаю, що вона може бути і зафіксована. Зрештою в окремих державах-членах, у них є процедури, коли перш ніж прийняти вже остаточне рішення, але знову ж таки остаточне рішення, проводяться консультації з комітетом. В принципі це приблизно таке саме, як зараз і відбувається.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, Іванно Орестівно.

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О. Дякую.

Колеги, я не з самого початку, на жаль, змогла долучитися, слухаю уважно вашу дискусію. Дякую за це обґрунтоване обговорення. Напевно трошки відволіклася і тоді навіть від пані Ірини я не до кінця почула, не до кінця зрозуміла, що ми робимо з цими 10 відсотками. Наскільки я знаю, скажімо, там Закарпаття, то я розумію, що є окремі громади, де дійсно населення, яке представляє там

угорську чи румунську національні меншини, становлять 10 і більше відсотків. Але це точно не стосується, наприклад, всієї області. То як ми будемо діяти в цьому контексті? Була би вдячна за ще раз, може, якщо я щось пропустила, пояснення. Це одне.

А друге, щодо використання символів національних меншин. Яким чином це проговорювалося, не проговорювалося, що туди входить? Як ми регулюємо використання гімну, герба, прапора, умовно так, материнської країни для представників національних меншин на теренах України? Чим це буде регулюватися і як це буде регулюватися? І як це буде зроблено?

І трошки дозволю собі все-таки, пане Тарасе, з вами не погодитися, що там входження в переговорні групи народних депутатів України якраз знімає ці питання залученості до цих домовленостей. Бо насправді в такі додаткові речі, як ці консультації, очевидно що ніхто не долучався. І в принципі, я думаю, що ми мали би подумати, це не ця дискусія, але ми мали би подумати, як зробити участь народних депутатів насправді більш ефективною, а не формальною і не декларативною, для того щоб ми могли розуміти, що дійсно голос Верховної Ради почутий, але це точно не до цієї дискусії.

Дякую.

КАЧКА Т.А. Щодо кількості населення, тут все дуже просто. В нас на сьогоднішній день офіційні дані, які є, це офіційний перепис 2001 року. А якщо є спосіб актуалізувати, то це треба актуалізувати. Але це питання, там, статистичної доцільності це взагалі не є предметом, там, до дискусії з міжнародними партнерами. Це наша внутрішня політика, про яку окремо можна поговорити.

Друге питання, а, ну, щодо консультацій, я згоден, це окреме питання, більш системне, я ж кажу, що більше до комітетів європейської інтеграції і міжнародних відносин.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ну, в принципі...

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О. Ні, мене вибачте, але все-таки питання гімну, герба і...

ПОТУРАЄВ М.Р. Так-так, це символи. Тарас Андрійович займається, він зараз якраз пояснить. Ми говорили про це.

КАЧКА Т.А. Так, в нас, дивіться, ми виходимо з того, що в нас на сьогоднішній день, тобто не регламентовано це питання, правильно, до кінця. Це з одного боку. З іншого боку, в нас є дуже чіткий термін, який був в плані заходів, схваленому ще минулого року, щодо того, що має бути регламентовано використання національної символіки національних меншин, тобто символіки національних меншин. Це не згода, там немає ніде зафіксовано щодо можливості використання прапора іноземної держави і тим більше гімну іноземної держави. Тому це питання на наш розсуд, як ми це врегулюємо належним чином.

Я тут би просто хотів дуже чітко говорити про те, що це є стандарти якісь дуже гнучкі, але тим не менше натяк на стандарти європейські, які говорять про те, що це дві різні речі: державна символіка іноземної держави і символіка національних меншин. Розрізнення, є різний формат використання. Це цілком правильний підхід. Це теж питання окремо ми у Верховній Раді маємо проговорювати, але це, я думаю, що це в деталях інша дискусія.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Так, Олена Петрівна Івановська – Уповноважена з питань захисту державної мови. Будь ласка.

ІВАНОВСЬКА О.П. Шановні колеги, вітаю. Я щиро дякую за увагу до наріжного концептуального такого питання, яке сьогодні розглядається, і тим депутатам, які висловили свою державницьку позицію і переймаються надзвичайною важливістю ваги державної мови.

Нагадаю, що наша інституція державою поставлена для здійснення контролю. І дуже мені дивним видається, що такий законопроект, який ми щойно взяли на розгляд, то ми про нього дізнаємося з якихось телеграм-каналів. Направду так не повинно бути, і це, ну я сподіваюся, що так більше і не буде, тому що сьогоднішня зустріч, по суті я не маю на руках жодного матеріалу, який би я бачила і вивчала для того, щоб можна було ставити питання до пана Тараса, не применшуючи справді титанічної праці, яка затрачена для того, щоб Україна увійшла гідно до європейської спільноти.

Все ж таки хотілось би, щоб ми такі важливі для держави питання обговорювали напередодні і дійсно дослухалися до тих інституцій, які відповідають за реалізацію мовної політики. Тому що, мені здається, такий спосіб через, ну ми можемо відкрити скриньку Пандори, і як вже тут зауважували, і в Румунії, і далі в поляків свої візії, якою має бути мовна політика в нашій державі, яка увійде, тому це, мені здається, небезпечний шлях.

А щодо ратифікації Європейської хартії, то дійсно ми у звіті за 2025 рік рекомендуємо пану Президенту таки підписати її, оскільки це б вирішило ті питання, які сьогодні на порядку денному, і зняло низку зауважень наших європейських колег.

Знаючи, яка ситуація в нашому Закарпатті, ми розуміємо, що інколи українці перебувають в ситуації такого мовного гетто, не побоюсь цього слова. Тому що до сьогодні діє порядок зарахування до першого класу, де, скажімо, почасти права наших дітей (ну як дітей? Вони всі наші, але україномовних дітей), вони упосліджуються. Через те питання приватних шкіл, воно, мені здається, не може бути компромісним. Все-таки закликаю вас враховувати чинний Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Дуже дякую всім за увагу до цієї проблематики. Спасибі.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, будь ласка, Тарасе Андрійовичу, так.

КАЧКА Т.А. ...дуже важлива історія. Ще раз хочу сказати, з чого я почав, що цінністю Європейського Союзу є захист людей, які належать до меншин, в тому числі до національних меншин, і це є акцент, не мовна політика. Стаття 4 Договору про Європейський Союз говорить, що Союз поважає ідентичність держав-членів. Тобто плюс третє, що теж важлива історія, що фіксація власне на рівні Плану заходів з 27-ма державами-членами нас убезпечує від подальших вимог окремих держав-членів по національних меншинах.

Щодо мовної політики – це і далі лишається наша стовідсотково політика і Союз має вшанувати нашу ідентичність. Це прямо дуже важлива історія! Тому що якщо ми будемо вважати політику по національних меншинах як апріорі ворожу до політики національної мови, в цьому і буде велика помилка. Наша задача – забезпечити гармонійну роботу обох цих політик. Ніхто в мовну політику як в політику не лізе, тобто є точкові речі, де оце перетинається, це пропонується врегулювати, але в усьому іншому наша ефективність контролю там захисту державної мови це повна наша свобода.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Значить, Юрію Петровичу, я даю вам слово.

Тарасе Андрійовичу, я так розумію, ми вас маємо вже відпускати, бо у вас уряд.

Так, давайте, коротке запитання.

ЗУБКО Ю.П. *(Без мікрофону, не чути)*

В'ЯТРОВИЧ В.М. Я перепрошую, включіть, будь ласка, мікрофон, пане Юрію, нічого не чути.

ЗУБКО Ю.П. ...а станом два дні тому проєкту акта до внесення змін до Плану заходів, до речі, План заходів так само рік тому не погоджувався ні з Мінкультури, ні з Уповноваженим, порушення регламенту Кабінету Міністрів – акта не було два дні тому ні в Міністерстві культури, ні у нас. Потім Міністерство культури очевидно з віцепрем'єром вирішили порадитися, до Уповноваженої з захисту державної мови проєкт акта не дійшов.

У мене таке враження, що просто в переговорній команді не вистачає фахівця, який відслідковує навіть на рівні формулювань важливість захисту української мови. Звичайно фахівці Міністерства культури, там дуже фахові люди, і у нас є, там би мали б бути. От навіть формулювання – пункт там один на сторінці, додаємо ми слова «на місцях, де традиційно проживають особи, які належать до національних меншин, мова яких є офіційними мовами ЄС», вже є застережниками для російської і так далі.

Так само, якщо ми говоримо про депутатів. От ми зараз хочемо, щоб ніяких документів не подавали депутати місцевих рад на всій території. Якщо вже таке питання угорської сторони, то чого не написати знову-таки ту саму фразу про меншини ЄС, тільки в місцях компактного проживання меншин, а ми розповсюджуємо цю норму на всіх депутатів по всій Україні. Ми їх зараз фактично штрафуємо, це найбільші порушники, вони зобов'язані знати державну мову і так далі. І таких дріб... Ну навіть правильне формулювання пункту позбавить нас від додаткових зобов'язань. Розумієте? Якщо в переговорній команді будуть такі люди, ну я вже не кажу про те, що непогодження і взагалі неінформування ну це неприпустимо, ну це порушення закону, порушення Регламенту Кабінетом Міністрів.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, Тарасе Андрійовичу, ваш коментар і ми вас відпускаємо.

КАЧКА Т.А. Там змістовний коментар щодо мови місцевих депутатів. Мова іде про депутатів від меншин. Правильно?

ЗУБКО Ю.П. Немає там такого.

КАЧКА Т.А. Дивіться, Юрію Петровичу, ми говоримо про План заходів, там немає жодної норми, це План заходів. Це не закон, не постанова, це не нормативний акт, який фактично говорить, куди ми працюємо. Дійдемо до цієї норми проекту Закону, на рівні Кабміну, по-перше, буде відпрацьовуватись; по-друге, на рівні Верховної Ради. Там побачимо. Тому тут в даному випадку я не бачу, слухне зауваження абсолютно, але це на рівні закону спокійно врегулюється.

Можна я, з вашого дозволу?

ПОТУРАЄВ М.Р. Тарас Павлович Марусик, поки не побіг Тарас Андрійович. Будь ласка, Тарасе Павловичу, дуже швидко.

МАРУСИК Т.П. Дякую.

Я дуже коротко. Хартія, найперша європейська хартія. Я нею займався ще у 2007 році, коли очолював відділ мовної політики в Секретаріаті Президента. Вже на осінь вона була готова. Ми маємо сьогодні 19 років: хартія ніяк не може дійти до фіналу. Я як член громадянського суспільства і ми з однодумцями абсолютно вважаємо неприйнятним те, що Хартія досі не підписується, і та постанова Кабміну 24-го року, де є перелік мов, де немає російської, вона не є повноцінною без підписання цього. Ми закликаємо вас, шановний пане Тарасе, і пані Тетяну, яка пішла, при першій зустрічі з Президентом дуже переконливо пояснити.

І ще хотів би сказати про те, що ми програли ідеологічну інформаційну боротьбу і з Угорщиною, і з Польщею, я вже публічно пропонував Міністерству закордонних справ використовувати асиметричні дії: треба згадувати і про пацифікацію, і про акцію «Вісла», і про Корюківку. Наприклад, незакінчений чернігівський процес перенести в Ужгород. Це якщо вже нічого не буде складатись. Тому що ми повинні вступати в Євросоюз повністю суб'єктивними, ми не можемо бути навіть трошки об'єктивними.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Тарасе Павловичу.

Тарасе Андрійовичу, ми вам дуже дякуємо. Так, Олександр Михайловичу теж дякуємо, що завітали. Вікторе Євгеновичу, ми і вас можемо відпустити, я думаю. Так, ми вас відпускаємо.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Гарного дня!

ПОТУРАЄВ М.Р. Гарного дня!

Я зараз слово надаю, переходимо до наступного питання – це ініціатива щодо відкриття центрів єдності - Unity Hubs. Ініціювала Євгенія Михайлівна Кравчук, тому слово їй передаю.

КРАВЧУК Є.М. Я буквально коротко, бо вже і так довго триває комітет. Є міжвідомча робоча група, яку координує Міністерство спорту, але є там є питання ідентичності, от ми якраз обговорювали як зберігати ідентичність закордоном. І пані Ілона робила презентацію коротку цих Unity Hubs ще до того, як відкрився і Німеччині. І тому, власне, я запропонувала для членів нашого комітету зробити окрему презентацію і, можливо, там зупинитись по окремих країнах, особливо, бачите, Німеччина це там зрозуміло, відкрила. І які плани на Польщу, наприклад, так? По збереженню української ідентичності там, де наші громадяни проживають у такій великій кількості і під певним тиском теж.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тоді, очевидно, я думаю, передати слово Ілоні Володимирівні Гавронській – заступниці Міністра соціальної політики, сім'ї та єдності України з питань європейської інтеграції. Дякуємо, що завітали.

Так, це важлива ініціатива і в тих країнах. Так, зараз будемо дивитися презентацію. Відповідно в тих країнах, де взагалі напруга зростає соціальна, на жаль, останнім часом, і в тих, де, слава богу, все хорошо, тим не менше, треба дбати про всіх, хто наші, хто де є.

Що стосується того, що наш комітет довго йде, так в порівнянні з іншими, де по 5-7 годин люди сидять, ми, я взагалі вважаю, є взірцем ефективності роботи в комітетах Верховної Ради України.

Будь ласка, Ілона Володимирівна, вам слово.

ГАВРОНСЬКА І.В. Так, дякую. Дякую, пане Микито і пані Євгеніє, за запрошення передусім. Я якраз ще хотіла додати коментар до попереднього обговорення, таку трошки далекоглядну перспективу, що зараз у країнах ЄС перебуває близько 8 мільйонів українців, які виїхали, починаючи з 2014 року. Є 4,3 мільйона українців на тимчасовому захисті. Так, це не нацменшини, вони не попадають у цю категорію, але дослідження зараз показують, що лише 30 відсотків українців за кордоном, які виїхали під час повномасштабного вторгнення, мають таке бачення і рішення – повернутися. Інша частина або має бачення того, що вони залишатимуться, або вони вагаються. Тому це такий маленький коментар на додачу до того контексту, в якому ми знаходимося зокрема щодо попереднього пункту.

Тепер, ближче до того, чим ми як міністерство саме по центрах єдності займаємося. Тут додаю ще контекст, що найбільше українців у Німеччині і в

Польщі, не дарма згадується, у Чехії, ну, наприклад, у Чехії цифри значно менші, ніж у двох попередніх країнах, але тут треба сказати про те, що у Чехії кожна десята людина це українець. Тобто з точки зору пропорції їх національної, ну як нації, то українці складають дуже важливу групу. Також багато українців в Іспанії.

Тому, розуміючи цей запит, ще за часів Міністерства національної єдності розпочалася ініціатива про створення центрів єдності.

І можна вже перейти на наступний слайд, тому що зараз ми дивимося на цю діяльність більш широко. Ми розглядаємо не лише центр єдності, і зараз поясню чим це відрізняється. Ми розглядаємо системно як мережу єдності, її задача виконувати, ну якщо дуже просто, дві функції: зберігати зв'язок з українцями за кордоном і сприяти їх добровільному поверненню.

Чому важливо зберігати зв'язок? Знову ж таки дослідження показують, що ті люди, які мають цей зв'язок, він або через культурні заходи, збереження мови, робота на Україну попри знаходження за кордоном, участь у гуманітарних ініціативах, громадських організаціях, вона підвищує відсоток рішення того, що людина повернеться. І також сприяти добровільному поверненню. Дуже важливо – це доступ до перевіреної інформації про те, що чекатиме на людину в Україні, відповідно цю функцію ми теж маємо виконувати.

Наступний, будь ласочка. Ще так загально, що ми бачимо в цій системі взаємодії. Окрім Центрів єдності на URS наприкінці цього місяця ми презентуємо вже сайт для українців, які перебувають за кордоном. Він буде на dodому.unity.gov.ua знаходитись, на сайті, буде три компоненти.

Перший компонент – це інформація людей, які розглядають повернення, там буде можливість пройти самоопитування, сформувані собі to-do list кроків для повернення. І також ще буде 2 компоненти – це візитівки українських громад, які готові бути партнерами з повернення, і ми з цими громадами відповідно на контакт, і також Мережа єдності. Мережа єдності – це Центри єдності і інші організації, які представляють українців, будучи за кордоном, які готові будуть долучитись.

Організаційно це все координує Міністерство соціальної політики, сім'ї і єдності і створене наприкінці цього року за рішенням уряду товариство з обмеженою відповідальністю, сто відсотків власником якого є держава, а управляє міністерство, Агенція національної єдності.

І тепер, будь ласка, наступний слайд. А, я перепрошую, можна ще раз попередній? Чому важливо, що ми маємо мережу за кордоном і частину в Україні, тому що ми розуміємо, що шлях повернення, він починатиметься за кордоном, людині потрібні точки дотику до перевіреної інформації, до контакту, щоб прийняти це рішення, мати достатньо інформації. І так само точки дотику в Україні. Тобто таким чином оці три компоненти, вони мають покрити ось ці всі етапи шляху людини в Україну. І тепер, так, можна наступний слайд.

Власне Центри єдності. Що саме є Центром єдності? Центр єдності – це ті проекти, які ми реалізуємо саме на підставі спільних декларацій з міністерствами відповідних держав. Наприклад, у нас зараз є такі декларації з Німеччиною, є з Іспанією, Чехією, Швецією, є також з Францією – ну там я кажу відверто, ми не дуже просунулися, бо ми робимо наголос перед усім на ті країни, в яких передусім є найбільше українців, а також дуже залежить від дипломатичних зв'язків з країною. І тут тоді я трошки пізніше зроблю, зупинюся на Польщі, де ми зараз по Польщі, бо ми рухаємося там.

Центр єдності, як я вже сказала, це спільний проєкт, це завжди взаємодія приймаючої країни і України. Він передбачає, що є певна локація, на якій українці можуть отримати інформаційно-консультаційну підтримку, перевірену інформацію, коли приймуть рішення про повернення відповідно щодо цього, а також доступ до культурних, соціальних, освітніх заходів, для того щоб підтримувати от такий культурний, у тому числі мовне збереження.

Хто може долучитися до проєкту Центр єдності? Ну перед усім це держава перебування. Без її згоди і її готовності виділяти також ресурси на це воно, на жаль, воно базово передбачає, що має бути зворотній шлях назустріч від країни перебування.

Також у нас є практика, що Пенсійний фонд України зараз у нас працює в Центрі єдності в Берліні, вони консулюють прямо вживу – що людині потрібно для зарахування стажу, для отримання соціальних виплат. А зараз у Пенсійному фонді це 35 соціальних виплат, практика показує, що на це дуже великий запит. У нас є консультаційна підтримка, зараз перевірю, ну це ще детально на наступних слайдах є.

Але врешті долучитись можуть ті організації, які надають цю підтримку, в нашому випадку це і міжнародні організації, такі як UNHCR, ICMPD – міжнародна організація з міграції. І також можуть долучатися громадські організації, які вже функціонують в тій чи іншій країні. Українське громадянське суспільство, і це важливо, ми зацікавлені в тому, щоб українське громадянське суспільство було як частиною цього проєкту і таким чином система була самопідживлювальною.

І можна тоді перейти, наприклад, до Берліну, це найбільший хаб. В ньому поки що унікальна модель, яку ми зараз спробуємо реалізувати в Іспанії. Так, щоб просто сказати, що в Чехії і в Швеції модель Центру єдності, проєкт, функціонує трошки інакше. Тут в Німеччині конкретно під цей проєкт виділили приміщення, облаштували його, зробили ремонт і передали нам. На цьому підтримка якби ось вона така: на 3 роки у вас є приміщення. І наша тепер задача як Агенції національної єдності забезпечувати в ньому те, щоб там якраз і (можна наступний слайд) відбувалися те, про що домовилися, і консультаційні послуги, тут я напевно проговорила ці питання.

І на наступний, якщо ми перейдемо. Це прямо от живі фото з хабу, це от є консулювання, є от в зелених жакетах представники Пенсійного фонду. А також

спершу у нас була виставка одних картин, також це простір для творів культури, ми змінюємо теж виставки. І також місце для нетворкінгу, постійно можна слідкувати за тими заходами, які відбуваються.

І три наступні слайди – це можна, я не буду на це виділяти час, але можете потім подивитись. Чому важливо побачити, що якщо є потреба і можливість зустрітись з українською громадою в Німеччині і в Берліні зокрема, і ця зустріч слугуватиме підтриманню позитивного іміджу України, збереженню національної ідентичності, заохоченню до повернення, збереження зв'язку – Центр єдності, він в принципі відкритий для всіх представників України, які дотримуються цих цінностей. В принципі з презентацією можна закінчити.

Повертаючись до Польщі, що у нас зараз у Польщі. Ми мали з ними, з їхнім Міністерством внутрішніх справ та адміністрацією зустріч з Державним секретарем, на тій зустрічі було домовлено, що ми рухатимемося на URC, щоб підписати спільну декларацію, яка є передумовою реалізації такого проєкту про створення Центру єдності. Попередньо в робочому порядку обмінялися з ними текстом цієї декларації, також озвучували вони, що там відкриватимуть відкритий конкурс на імплеметори цього проєкту. Ну зараз цей процес рухається повільно, тобто готовності сказати, що ми на URC вийдемо з цією декларацією, ну скоріш за все не вийдемо.

Розуміючи це, чому я почала з того, що це мережа єдності, це не лише центри єдності, які є частиною взаємодії з державами перебування, ми якраз будемо працювати через існуючі громадські організації, посилювати з ними взаємодію, і якраз для цього ми створюємо Мережу єдності, зараз подаємо на реєстрацію бренд Мережі єдності і буде Агенція національної єдності, якщо уряд, ну якби проєкт акта пройде всі погодження і уряд затвердить цей проєкт, вони укладатимуть з нею договір про використання бренду, відповідно договір про дотримання всіх принципів, вимог, і таким чином вже в рамках цієї встановленої взаємодії можна буде більш стало взаємодіяти з нашими громадськими організаціями за кордоном.

Таким чином ми отримаємо можливість мати цю мережу через такий механізм. Чому? Тому що зараз ми як міністерство у співпраці з UNHCR готуємо програму підготовки консультантів з повернення. І для нас важливо мати «в полях» в ЄС країнах точки наших партнерів, куди ми або можемо їх людей навчити бути консультантами з повернення або можемо відрядити туди, в разі потреби, представника з України. Тому, бачачи, що є певні такі дипломатичні обмеження, ми пішли також таким чином.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Колеги, запитання до гостей?

КРАВЧУК Є.М. Ви сказали 8 мільйонів, а потім на презентації було 5,7? Просто, щоб ми розуміли ці цифри.

ГАВРОНСЬКА І.В. Так-так. 5,7 – це з часів 2022 року, 8 – це дані, які ми маємо ще з 2014 року.

КРАВЧУК Є.М. А мова іде лише про країни, які не Росія і не Білорусь, умовно, так?

ГАВРОНСЬКА І.В. Так, там не ведеться.

КРАВЧУК Є.М. Окей. Тобто ті, які обліковуються, які можна якимось чином зрозуміти по їхніх статусах.

ПОТУРАЄВ М.Р. Це виходить, умовно кажучи, попередня хвиля мігрантів і ця хвиля мігрантів?

ГАВРОНСЬКА І.В. Так.

КРАВЧУК Є.М. В цивілізованих країнах.

ГАВРОНСЬКА І.В. Оці охоплюють цивілізовані країни.

Є ще різні дані... По 8 мільйонів чи Туреччина охоплюється? Уточнимо.

ПОТУРАЄВ М.Р. Микола Леонідович.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дивіться, ви молодці, що ви це робите. У мене до вас жодних питань немає. Але до колег просто ситуація. Так, мій цей Закон про демографію лежить і навіть не виноситься в зал. Це не до вас претензія. Просто зрозуміло, що люди будуть повертатися, якщо буде хтось, хто буде займатися як ними, так і ВПО. Бо частина з них, перестаючи бути біженцями, повертаючись сюди стають ВПО. А тут вони мають отримати квартири, пільги. Отже, той, хто там, думаючи про повернення, має сказати: «Якщо ти прийдеш, тоді стільки-то грошей. Ось тобі квартира, ось безпечне місце, ось робота». І людина вже звідти має отримати всі ці сервіси. Тоді в цьому всьому є якийсь сенс. Так - це просто

сервіс соціальної допомоги існуючим людям там, який безумовно потрібен, ніхто не сперечається, що він потрібен, і агенція молодець, що це робить, тому що державну політику на рівні агенції вирішити не можна, її можна вирішити взагалі на рівні віцепрем'єра, усвідомлюючи величезну проблему демографічної кризи, щоб не вкидали нам ці вигадки про мігрантів і інші провокаційні речі в суспільство. Тому цікаво, корисно. Але було б добре, у нас зараз немає пані віцепрем'єра, яка за це відповідає, бо я з нею попередньо говорив, але у нас я не бачу взагалі, і це ж пов'язано з усім: з народжуваністю, з ВПО, з забезпеченням, навіть з мобілізацією, співпрацею з органом.

І якщо б було серйозне ціле міністерство, яке займається всіма аспектами демографічної політики, і це міністерство, може, колись так і буде, на базі тих створених зараз агенції, і добре, що вони це роблять, і центрів єдності, мало б свої представництва в різних країнах, то тоді це би все мало такий більший державний сенс, а не тільки абсолютно робота, яка заслуговує на повагу, агенції в міру своїх повноважень, можливостей, ініціатив.

ПОТУРАЄВ М.Р. Я підтримую, Миколо Леонідовичу, вас.

Хочу подякувати звичайно і Ілоні Володимирівні, і Діані Василівні – прекрасна робота.

Я дуже радий, що після кризи і ліквідації того міністерства є люди, які не кинули цей напрям, що ви займаєтеся. Ну я просто знаю, ми просто всі цим займаємося – Микола Леонідович Польщєю займається постійно. Євгенія Михайлівна там по лінії ПАРЄ виїжджає в різні країни і бачить ситуацію, зустрічається з діаспорами. Я по лінії ОБСЄ. Тобто ми знаємо, наскільки висока потреба, велика потреба в тому, що ви робите, тому ми вам абсолютно щиро вдячні.

Але звичайно, що я Миколу Княжицького підтримую, що проблеми такого масштабу треба вирішувати, звичайно, створюючи серйозні державні структури. І якби вона була б створена, то очевидно, що ви мали б там зайняти керуючі посади і продовжувати робити ту справу, яку ви робите.

Ну, я, що хочу тут побажати, щоб ми зустрілись всі в Гданську, тому що ми втрьох якраз там будемо: і Микола Леонідович, і Євгенія Михайлівна, і я, і Ірина Мирославівна, яка в Zoom, значить, якщо вона встигне, то я сподіваюсь, що ми там зустрінемось і будуть хороші новини. Ну, ні, так ...

КРАВЧУК Є.М. Не будуть, тоді будемо діяти через те, що є.

ПОТУРАЄВ М.Р. В кінці кінців, будемо там вирішувати, як діяти, якщо не буде хороших новин.

КРАВЧУК Є.М. В мене просто насамкінець таке уточнення. Все-таки, щоб зрозуміти основну роль, дуже коротко, цих Unity Hubs. Тобто це як? Це якийсь гачок для повернення чи все-таки якість збереження, не знаю, ідентичності, не ідентичності, бо якщо говорити про ідентичність, то тут треба з'ясувати все-таки, чи є якась міжвідомча робота з тим самим МОН, в якого є ...

ГАВРОНСЬКА І.В. Є.

КРАВЧУК Є.М. ... там ті осередки, чи вони не є, що вони, 5 тисяч, десь лежать, перевірені, не перевірені. Ну, тобто...

ГАВРОНСЬКА І.В. Так, дякую за уточнення. Є ця роль збереження ідентичності, передусім, тому що в людей за кордоном є на це запит і це так само, як передумова для рішення про повернення. Тут теж треба розуміти, що воно так працює, і якщо людина не хоче повертатись, якщо людина хоче повертатись, або сумнівається, воно теж працює. Тому, так, є, з МОН є співпраця, з пані Уляною ми на зв'язку.

Ну, і зараз, яка задача перед нами стоятиме? Зараз, не згадаю правильно, то є молодіжні працівники, ми якраз, от впродовж останньої зустрічі я для себе відкрила, до мого сорому, я не знала про це, що є така діяльність як молодіжний працівник. У них є список, якраз ми будемо шукати точки дотику, як оцю роботу молодіжних працівників інтегрувати в Центри єдності, адже звичайно молодь це є одна з ключових цільових аудиторій діяльності Центрів єдності. Якщо, ну, так образно сказати, що по суті Центр єдності це простір, в якому будь-яке українське міністерство може бути присутнім зі своїми програмами. Це як і мовна політика, і політика представлення українських виробників і українських громад, тому це те якраз, що ми від агенції там вимагаємо, щоб оця співпраця ще більше і більше напрацьовувалася, бо це має бути голос країни, а не голос одного нашого міністерства. От у чому така ідея полягає.

ПОТУРАЄВ М.Р. Друзі, ну що, ми гарно попрацювали.

Я дякую всім, хто працював у залі сьогодні. Дякую всім, хто з нами був у Zoom. Дякую, обговорили важливі питання, не все можливо почули те, що хотіли би почути, але, як-то кажуть, шлях торує той, хто іде. Так що дякую за роботу.

На цьому засідання комітету оголошую закритим.

До нових зустрічей.